

צְדִיקִים יָבוֹאוּ בּוֹ

זֶה הַשַּׁעַר לַה'

בס"ד

גמרא בהנאה

תלמוד בבלי

מסכת בבא מציעא

פרק שלישי: המפקיד

כרך ראשון

דף לג: - לד. - לד:

כיתה ו'

ת"ת בית דוד החדש חולון

המחנך הרב אגרום עוגדיה

תלמיד יקר וחביב!

להלן הוראות סימון ועביעת גמרא בהנאה ב-2 שלבים:

קודם כל פסק וסמן את הגמרא בסימנים הבאים:

פסיק, נקודה. סימן שאלה? סימן קריאה!
נקודתיים: מקף- "גרשיים" (סוגריים עגולות)

לאחר מכן צבע את הטקסט בצבעים עדינים שלא יסתירו את הכתוב!

❖ סיפור / מקרה = כחול

❖ דין / הלכה / פסק דין = חום

❖ שאלה / קושיה = אדום

❖ תירוץ = ירוק

❖ ראייה / הוכחה = צהוב

❖ דחיה = סגול

❖ ציטוט מפסוק או ממשנה או מברייתא = כתום

❖ תיקון גרסה = אפור

בהצלחה ובהנאה!

תוכן העניינים

4	הסבר קצר על החוברת
5	מבוא לתלמוד הבבלי
7	מבוא למסכת בבא מציעא
9	הקדמה לפרק המפקיד
13	דף לג עמוד ב'
13	משנה: המפקיד
15	גמרא: למה ליה למתני
18	סוגיית: מתקיף לה רמי בר חמא
18	דף לד עמוד א'
25	סוגיית: שילם ולא רצה להישבע
30	סוגיית: שואל שאמר הריני משלם
40	דף לד עמוד ב'
40	סוגיית: אמר וחזר ואמר
48	תולדות חכמינו ז"ל
50	מפת אמוראי ארץ ישראל
51	מפת אמוראי בבל

בשם ה' נעשה ונצליח!

הסבר קצר על החוברת

סדר הלימוד:

החוברת "גמרא בהנאה" בנויה בצורה מסודרת ועקבית על מנת להקל על הלומד הצעיר:

- ✓ במקרה הצורך, נקדים הקדמה למשנה או לסוגיה חדשה כדי לתת רקע ולהכיר מושגים חדשים.
- ✓ בכל משנה או סוגיה חדשה, תחילה נקרא את המשנה או הגמרא מילה במילה בניגון ובהטעמה.
- ✓ לאחר מכן נבאר את המשנה או את הגמרא בצורה פשוטה, יפה וקלילה.
- ✓ לאחר מכן נענה על השאלות חזרה וסיכום, ונבאר את המילים מארמית לעברית ונפתח ראשי תיבות.
- ✓ לאחר מכן נסכם את הסוגיה בקצרה ובבהירות.
- ✓ מדי פעם יופיעו מסגרות מקווקות, להרחבת הידע ותוספת עיון, מומלץ לקרוא ולהחכים.
- ✓ בסוף החוברת מופיעים תולדות החכמים המוזכרים בדפים ובסוגיות הנלמדות.

סוגי הכתב:

על מנת להבדיל בין הקטעים השונים בחוברת, יש להבחין באיזה סוג גופן (פונט) הם כתובים:

- אריאל (ariel) = הקדמה, הסברים וביאורים, טבלאות, וסיכומים.
- גוטמן סתם (Guttman Stam) = ציטוטים פסוקים מזהתורה.
- ליוורנה (Livorna) = ציטוטים דברי המשנה והגמרא מילה במילה עם פיסוק וסימני שאלה וקריאה.
- פלונטר (Plonter) = קטעים מאוסטריא להרחבת הידע, ותוספת עיון.
- הדסה חדש (FbHadasaNew) = שאלות חזרה וסיכום וביאורי מילים.
- שוקו (Choco) = תולדות החכמים המוזכרים בדפים ובסוגיות הנלמדות.

תלמיד יקר וחביב!

בכל מקרה של שאלה או אי-הבנה,

אל תהסס לבקש הדרכה, הסבר ועזרה.

נשמח מאוד לקבל הארות והצעות לשיפור במהדורה הבאה אי"ה.

בברכת הצלחה והנאה מרובה!

הרב אברהם עובדיה

התלמוד בבלי

התורה שבכתב כוללת את התנ"ך – תורה, נביאים וכתובים. התורה שבעל-פה כוללת את המשנה, הגמרא, ומדרשים. בגמרא יש לנו את התלמוד הבבלי, ואת התלמוד הירושלמי.

התלמוד הבבלי הוא חיבור שבו מסוכמת הגותם ההלכתית והאגדית המרכזית של האמוראים - חכמי ישראל בתקופה שלאחר חתימת המשנה, מתחילת המאה ה-3 ועד לסוף המאה ה-5, שהתגוררו בבבל ובארץ ישראל. הגות זו נכתבה בעיקרה כפרשנות על דברי דורות קודמים של חכמים, בפרט על המשנה ועל הברייתות.

בנוסף לתוכן האמוראי, מצויים בתלמוד קטעי עריכה וקישור שנכתבו בתקופה מעט מאוחרת יותר בידי עורכים בבליים מדור הסבוראים, שחלק מדבריהם משוקעים בתלמוד עצמו. מלבד המשנה מביא התלמוד גם מובאות תנאיות אחרות, שלא נכנסו לסדרי המשנה, המכונות "ברייתות" - חיצוניות (חלקן מוזכרות גם במדרשי התנאים: מכילתא, ספרא וספרי, בתוספתא ובמקומות אחרים).

שפת התלמוד הבבלי היא שילוב של עברית משנאית (בציטוט המשנה וציטוט דברי אמוראים מוקדמים) וארמית בבליית (בטקסט הפרשני). התלמוד הבבלי הוא בעל היקף גדול, ובמהדורות השגרתיות – שבהן נדפס התלמוד כשאליו מסופחים אוסף של פרשנים ופוסקים שונים – הוא מודפס ב-20 כרכים. החל מהדפסת ש"ס ונציה בשנים 1520–1523, נקבעה "צורת הדף", שקבעה את עיצובם וחלוקתם של דפי התלמוד והמפרשים שלצדם. חלוקה זו נשמרה גם במהדורת וילנא, שהיא הבסיס למהדורות הנפוצות של התלמוד הבבלי עד לימינו. לפי חלוקה זו מצויים בתלמוד הבבלי 2,711 דפים.

התלמוד הבבלי קרוי גם "גמרא". ומקובלנו מאבותינו ורבותינו ז"ל שכל הלומד גמרא, ארבעה מלאכים הרמוזים בר"ת גמרא = גבריא, מיכאל, רפאל, אוריא, שומרים עליו תדיר.

בתלמוד הבבלי 37 מסכתות, והן (בסוגריים – מספר הדפים לפי מהדורת וילנא):

סדר זרעים: ברכות (63)

סדר מועד: שבת (156) | עירובין (104) | פסחים (120) | שקלים | ראש השנה (34) | יומא (87) | סוכה (55) | ביצה (39) | תענית (30) | מגילה (31) | מועד קטן (28) | חגיגה (26)

סדר נשים: יבמות (121) | כתובות (111) | נדרים (90) | נזיר (65) | סוטה (48) | גיטין (89) | קידושין (81)

סדר נזיקין: בבא קמא (118) | בבא מציעא (118) | בבא בתרא (175) | סנהדרין (112) | מכות (23) | שבועות (48) | עבודה זרה (75) | הוריות (13)

סדר קדשים: זבחים (119) | מנחות (109) | חולין (141) | בכורות (60) | ערכין (33) | תמורה (33) | כריתות (27) | מעילה (21) | תמיד (8)

סדר טהרות: נידה (72)

המסכת הארוכה ביותר בתלמוד הבבלי (בדפוסים המקובלים הכוללים את מפרשי הדף) היא בבא בתרא – 175 דפים, והקצרה ביותר היא מסכת תמיד – 8 דפים.

התלמוד עצמו מציין ש"רב אשי ורבינא" הם "סוף הוראה", כלומר בהם נסתיימה תקופת חכמי התלמוד. קיימת מחלוקת בנוגע לזהותם של שני אלה. רש"י והרמב"ם מזהים אותם עם רב אשי המפורסם, ראש ישיבת מתא מחסיא ועם חברו בן דורו רבינא.

מאז חתימת התלמוד היו מי שהתנגדו לו, בעיקר נוצרים שראו בקטעים מסוימים זלזול בוטה בדתם ואמונתם. במשך הגלות אירעו מספר פעמים טקסי שרפה פומביים של התלמוד, בעיקר בידי אנשי דת נוצריים או משומדים. הידועים שבהם הם שריפת פריז בשנת 1244, ושריפת איטליה בשנת 1553.

לאורך הדורות היווה לימוד התלמוד את עיקר הלימוד של בני הישיבות. התלמוד נחשב לבסיס ההלכה לגבי כל תחומי החיים במשפט ובהלכה, והיווה קרקע פורייה לפיתוח יכולות למדניות, בהן חכמת הפלפול והפסיקה.

גם היום מהווה התלמוד את עיקר הלימוד ברוב רובם של מוסדות הלימוד התורניים, בעיקר בקרב הישיבות. לעומת זאת, ב"כוללים" ניתן למצוא דגש רב יותר ללימוד ספרי ההלכה (הפסקניים), כמו ה"שולחן ערוך" ונושאי-כליו.

ישנם מספר סגנונות מסורתיים ללימוד התלמוד. חלוקה עקרונית אחת היא בין שתי צורות לימוד עקרוניות: לימוד בקיאותי ("בקיאות"), להקפה של הידע בצורה מהירה, או לימוד מעמיק של סוגיה, כולל הרחבות לראשונים ואחרונים ("עיון").

מסכת בבא מציעא

מסכת בבא מציעא היא המסכת השנייה בסדר נזיקין.

פירוש השם בארמית הוא "השער האמצעי", כאשר לפניו נמצאת בבא קמא - השער הראשון, ולאחריה בבא בתרא - השער האחרון. בעבר 3 מסכתות אלו היו סדורים כמסכת אחת גדולה!

בסה"כ יש במסכת בבא מציעא 101 משניות. ובתלמוד בבלי יש למסכת זו 118 דפים.

מסכת בבא מציעא ככלל עוסקת בתביעות וטענות שבין אדם לחברו שלא מחמת נזק, כגון דיני אבדה ומציאה, דיני שומרים ואחריותם, דיני הלואות, אונאה, ריבית ושכירות.

פרקי המסכת:

- א. שנים או חזין.
- ב. אלו מציאות.
- ג. המפקיד.
- ד. הזהב.
- ה. איזהו נשך.
- ו. השוכר את האומנין.
- ז. השוכר את הפועלים.
- ח. השואל את הפרה.
- ט. המקבל שדה מחבירו.
- י. הבית והעלייה.

בפרק השלישי "המפקיד" יש בסה"כ:

12 משניות, כ-11 דפי גמרא מדף לג: עד דף מד. והוא עוסק בדיני פקדון.

שאלות חזרה וסיכום – הכנה לפרק 'המפקיד'

1. מהי תורה שבכתב, ומהי תורה שבעל-פה?
2. מהם 5 חומשי תורה?
3. מהם 6 סדרי משנה?
4. מי סידר וערך את המשנה?
5. מי הם מסדרי וחותמי התלמוד?
6. לאיזה סדר משישה סדרי משנה שייכת מסכת בבא מציעא?
7. כמה פרקים יש במסכת בבא מציעא?
8. כמה דפי גמרא יש במסכת בבא מציעא?
9. כיצד נקרא הפרק השלישי של מסכת בבא מציעא?
10. במה עוסק הפרק השלישי של מסכת בבא מציעא?
11. כמה משניות יש בפרק השלישי של מסכת בבא מציעא?
12. כמה דפי גמרא יש בפרק השלישי של מסכת בבא מציעא?
13. באיזה דף מתחיל פרק המפקיד, ובאיזה דף הוא מסתיים?

תשובות

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____

בהצלחה ובהנאה!

הקדמה לפרק המפקיד - ארבעת השומרים

דיני ארבעת השומרים

בתורה (ספר שמות פרשת משפטים פרק כ"ב פס' ו'-י"ד) ישנם 4 סוגים של שומרי רכוש, או אפילו בעלי-חיים (כלומר: אנשים שהופקד בידיהם פיקדון מסוים) ולכל אחד יש דינים משלו:

שומר חינם

שומר חינם הוא מי שהפקידו בידו פקדון והוא קיבל על עצמו לשומרו ללא קבלת תמורה. שומר חינם חייב לשלם את שווי החפץ לבעליו רק במקרה של 'שליחת יד', כלומר, שהזיק במכוון או גזל את החפץ שקיבל עליו לשמרו, או אפילו שלא שמר עליו במידה הראויה. הוא פטור מלשלם במקרים של גניבה ואבדה, וכל שכן על אונס. אם המפקיד אינו מאמין לשומר שהחפץ נגנב או אבד שלא בפשיעה, על השומר להישבע שהחפץ נגנב או אבד ממנו מבלי שפשע בשמירתו (במקרה שהודה בחלק מהטענה).

שומר שכר

שומר שכר הוא מי ששומר על פקדון ומקבל תמורה כל שהיא בעבור השמירה. לעומת שומר חינם, שומר שכר חייב על גניבה ואבדה וכל שכן שחייב בפשיעה. הוא פטור על אונס בלבד.

שואל

שואל הוא מי שלקח דבר מחברו רכוש כדי להשתמש בו למשך זמן מסוים בלא שכר שימוש. שואל חייב אפילו על אונס, וכל שכן שהוא חייב על גניבה ואבדה ועל פשיעה. ברם, אם החפץ התקלקל מחמת המלאכה שעבורה שאל אותו, השואל פטור. כמו כן, אם היו הבעלים עמו בשעת שאילה, השואל פטור.

שוכר

שוכר הוא מי שלקח דבר מחברו דבר על מנת להשתמש בו למשך זמן מסוים, ומשלם תמורת השימוש. לענייני חיוב תשלומים, דינו כשומר שכר (להלכה, אמנם נחלקו בזה בגמרא).

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

הפסוקים בתורה העוסקים בדיני ארבעת השומרים

שומר חינם

כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשומר וגוונב מבית האיש אם ימצא הגנב ישלם שנים
אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלוקים אם לא שלזו ידו במלאכת רעהו
על כל דבר פשע על שור על זמור על עה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד
האלוקים יבוא דבר שניהם אשר ירשיען אלוקים ישלם שנים לרעהו

שומר שכר

כי יתן איש אל רעהו זמור או שור או עה וכל בהמה לשומר ומת או נשבר או נשבה אין רואה
שבועת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלזו ידו במלאכת רעהו ולקוז בעליו ולא ישלם
ואם גנב גנב מעמו ישלם לבעליו
אם טרוף יטרף יביאהו עד הטרפה לא ישלם

שואל

וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם
אם בעליו עמו לא ישלם ...

שוכר

... אם שכיר הוא בא בשכרו (פרשת משפטים, פרק כ"ב, פסוקים ו-י"ד)

כהאי לדעת!

נחלקו באהרא מה הדין במקרים הבאים:

- תחילתו בפשיעה וסופו באונס.
- אך אהלכה נפסק באהרא כי תחילתו בפשיעה וסופו באונס - חיוב.
- שומר מסר לשומר.
- אהלכה לה תלוי לאיזה שומר מסר, ותאם בעל החפץ רשיל אהסקיד אצלו.
- שומר אבדה -
- תאם הוא בשומר חינם או בשומר שכר, גם אהלכה יש מחלוקת בין השולחן ערוך לרמ"א.

טבלת סיכום דיני ארבעת השומרים

הדינים / השומרים	שומר חינם	שומר שכר	שואל	שוכר
השומר משתמש בחפץ?	לא	לא	כן	כן
השומר מקבל כסף?	לא	כן	מקבל הנאה	מקבל הנאה
השומר משלם כסף?	לא	לא	לא	כן
דינו בפשיעה?	חייב	חייב	חייב	חייב
דינו בגניבה ואבדה?	או נשבע ופטור או משלם ואינו נשבע	חייב	חייב	מחלוקת האם חייב כשומר שכר או פטור כשומר חינם ולהלכה חייב
דינו באונס?	פטור	פטור וחייב שבועה או עדים	חייב	פטור
מתה מחמת מלאכה?	חייב	חייב	פטור	פטור
בעליו עמו?	---	---	פטור	---
	דיניו קלים ביותר		דיניו חמורים ביותר	

"שבועת השומרים"

שומר שפטור מלשלם על הנזק שקרה לחפץ השומר (שומר חינם בטובה נאבדה שומר שכר באונס)
חייב להישבע ש' שבועות:

א. שלא פגע, והחפץ אכן נשנה או נאנס.

ב. שלא שלח יד בחפץ, כלומר, שלא נשתמש בחפץ שימוש לפני מקרה הגניבה או תאונס.

ג. נשבע שאכן החפץ אינו ברשותי.

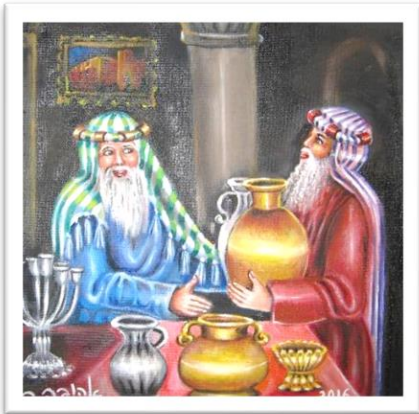
מדוע רש"י מלכיר רק את ב' השבועות שלא פגע שלא שלח יד, אינו מלכיר גם את השבועה שאינה ברשותו?

מפני ששבועות שלא פגע שלא שלח יד הן מדאורייתא נאותם הוא נשבע רק אם אינו מלכיר.

אך השבועה שאינה ברשותו הוא מדרבנן נאותה הוא נשבע גם אם שלמו (ונלמד עליה לקמן א"ל):

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

שאלות חזרה וסיכום - דיני ארבעת השומרים

1. מהם 4 השומרים המוזכרים בתורה?
2. היכן הם מוזכרים בתורה? (פרשה, פרק, פסוקים)
3. מה דינו של שומר חנם ב: פשיעה, גנבה ואבדה, אונס?
4. מה דינו של שומר שכר ב: פשיעה, גנבה ואבדה, אונס?
5. מה דינו של שואל ב: פשיעה, גנבה ואבדה, אונס?
6. מה דינו של שוכר ב: פשיעה, גנבה ואבדה, אונס?
7. איזה שומר דיניו קלים ביותר? ואיזה שומר דיניו חמורים ביותר?
8. באלו 2 מקרים שואל יהיה פטור?

תשובות

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____

בהצלחה ובהנאה!

משנה - "המפקיד"

(דף לג עמוד ב' באמצע העמוד) המפקיד אצל חברו בהמה או כלים ונגנבו או שאבדו. שילם ולא רצה לישבע, שהרי אמרו שומר חנם נשבע ויוצא, נמצא הגנב משלם תשלומי כפל, טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי משלם? למי שהפקדון אצלו. נשבע ולא רצה לשלם, נמצא הגנב משלם תשלומי כפל, טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי משלם? לבעל הפקדון.

ביאור דברי המשנה

המקרה: אדם שהפקיד אצל חברו בעלי חיים או כלים וחפצים דוממים, והשומר הוא שומר חנם ששומר על החפץ ללא קבלת תשלום ואינו רשאי להשתמש בחפץ. והפיקדון נגנב או נאבד מהשומר חנם.

הדין: יש לשומר חנם שתי אפשרויות לבחירתו:

אפשרות א' - השומר שהפיקדון היה אצלו משלם לבעל הפיקדון (לבעלים של החפץ) כמה שהפיקדון שווה. ואז הוא קונה בעצם את הפיקדון מהבעלים. ולכן אם לאחר מכן ימצא הגנב, הגנב ישלם תשלומי כפל לשומר שקנה את הפיקדון, ואם הגנב גנב שור או שה וטבח (שחט) או מכר אותם, משלם לשומר על שה פי ארבעה ועל שור פי חמישה.

אפשרות ב' - השומר שהפיקדון היה אצלו נשבע שבועת השומרים שלא פשע ולא שלח יד בחפץ והוא אכן נגנב או נאבד ואינו ברשותו, ופטור מלשלם כסף לבעלים של החפץ, ואז השומר בעצם מסיר את עצמו מהאחריות על החפץ. ואם לאחר מכן ימצא הגנב, הגנב ישלם כפל או ארבעה וחמישה (על טביחה או מכירה של שור ושה) לבעל הפיקדון (לבעלים של החפץ).

תוספות ד"ה המפקיד

- **שאלה:** אם הפיקדון נאבד, כיצד נמצא הנגב?
- **תשובות:** יש באלה שלא גרסו מילים אלו. אך ייתכן שתואר טוען שנאבד ואבסוף התברר שנשנבו. או שהפיקדון נאקח מביתו של השומר ולא יודעים אם על ידי גניבה או על ידי דבר אחר, ואבסוף נמצא הנגב.

מדוע שומר יצדוף לעלם אלפי שקלים במקום להישבע ולהיפטר? אלא שבועה חמורה כל-כך שחסידים אנשי מעשה היו נזהרים ממנה אפילו שהיא אמת והם יצטרכו לעלם כסף רב וזו כק בסיפור הבא...

מהוותיקים והמפורסמים בירושלים הוא בית הכנסת "בית יעקב" שבשכונת "בית ישראל". בית הכנסת העתיק, לכה אירח בין כתליו במאה השנים האחרונות רבים מאורוותיה של ירושלים. משום מה נתחבב בית כנסת זה על גאונים אדירים, אשר קבעו בו את משכנם. מהו סודו של בית כנסת זה? במה לכה ונתייחד צד גדולי ירושלים חבשו את ספסליו במשך שנים רבות?

את התשובה לכך נוכל למצוא בשלט מעניין ונולד הקבוצ מאל האשית ימיו של בית הכנסת בפינת בית המדרש. וכך כתוב בשלט: "בית מדרש לכה נבנה בחמישים נפולאון לכה, והוא פלאי". אכן, פלאי אמדי. בית כנסת שנבנה בחמישים מטבעות נפולאון לכה - סכום אדיר בשלצמא בירושלים של אותם ימים - מעניין ומרתק מצד צצמו, אך הסיוט "הוא פלאי" מעורר צד יותר מהו הפלא ומיהו הפלא? וכיצד מתקשר הדבר עם סוד המשיכה של גדולי ירושלים אל בית המדרש?

הבה ונפלט אל אותם ימים, על מנת להשיב דבר דבור על אופניו. אל ביתו של אחד מתלמידי החכמים שבירושלים, אמדי ובזל ממנו, תיעזר תלמיד חכם ובפיו בקשה לחלואה בסכום גדול, חמישים נפוליוני לכה. מן הארון שבפינת החדר נשלף צרור כסף, והחלואה מנה על ידיו של החלואה את המטבעות הנוצצים. השניים קבעו זמן לסירצון, ונפרדו לשלום.

חלפו ימים וחודשים ועוד הפירצון המשמש ובא. וביום המיועד עלה החלואה אל בית החלואה וצרור המעות בידי. הוא נקש על הדלת והוכנס פנימה, מסר לידי של החלואה את המטבעות ונפרד ממנו לשלום. החלואה, היה שקוע באותו יום בפיצוחה של סטיה סבוכה במיוחד, שרצפיו היו נתונים אך ורק להוויות אביי ורבא. מכיון שכך, נטל בפיצור נפש את צרור המעות הכניסו אל ארון צדדי שם מיד לתלמודו. לא חלפה זנה שעה קלה, וכל הענין פרח מלכרונו, והיה כלל היהו זמן מה נוסף חלף והחלואה שציין בסנקסו מצא כי פלונן צדדני חייב לו סכום של חמישים נפוליוני לכה. הוא סר לבית החלואה וביקשו לסלק את החוב, ומה רבה היתה תדהמתו כאשר החלואה טען בתוקף כי ביום המיועד מלכתחילה - פרע את חובו צד הפרטה האחרונה השניים החלו מתווכחים בלהט. לכה טען בכה וכה טען בכה. ולבסוף נמנו שטרו לעלות לביתו של רבי אייב דיין צציל ולקבל את חובתו מעניין. יש רבי אייב ותאלין בקשה לטענות השניים, לאחזר מכן יש ועיין בדיון, ולבסוף פסק: "על החלואה להשבע כי פרע את החוב, ובכך יפטר מלחזירו". אך מפי החלואה נשמע סירוב מוחלט "בשום פנים אופן לא אשבעו איני מוכן להישבע אפילו שהצדק עמי. חושש אני מהלכרת שם שמיים שבועה, אפילו על אמתו אחזיר את החוב בענית ובאבד שלא אלדקק לשבועה". וכך היה. החלואה גייס מעות ולבסוף מנה על ידו של החלואה חמישים נפוליוני לכה נוספים, טבין ותקילין.

חלפו להם מספר חודשים, וימי צרב הפסח משמשו ובאו. אנשי ירושלים פצחו במחול נקינות יסודי, וכל אחד צפה סדר ב"אוצרותיו", אטב ביצור החולז מן הפינות השכוחות וכך, בעצבותו של יום אביבי, סידר מיועדו החלואה את החפצים בארון הפינתי, כאשר צווחה עלה נפלאה מפיו. לנגד עיניו הקמות נלכה צרור מוכר מוכר מדי... בלב דופק ובידיים רועדות פרט החלואה את קשרי הצרור, והנפוליונים שנצצו מבפנים הבהירו את התמונה לגמרי. שתע שתאום צלל כל המעשה בליכרונו, 'הנה, החלואה עלה אל הבית ונכנס פנימה, מוסר לידי את הצרור ומסתלק, אני דוחס את הצרור אל הארון שבפינה ומאשיק בתלמודי... החדר תל סביבו והוא קרס ארצה, כשדמעות מסמאות את עיניו. "אויה ליו מה צפית? תשדתי בכשרים שרמתי נלך אדיר לתלמיד חכם תשובה" תלמא בקשי.

תעזים ספורים חלפו צד שהחלואה התייצב בבית החלואה, צרור המעות בידי, פניו אדומות מבשה, וכל כולו אומר בקשת מחילה, סליחה וכפרה. יסלח לי מר על שרמתי לו נלך ותשדתי בו, ימח לי, אנה אני בא". הוא ציפה שהחלואה יכעס עליו, או שיבקש ממנו שיפצו על צמאת הנפש ששרמה לו. אך לא. פניו של החלואה היו שלווים לגמרי, ותלע נדמה היה כי הוא מצטער על שהצרור נמצא. "לא אקח את הכסף פלט. מהזו הצדק החלואה, מה פירשזו בזמני הענקתי לך את כסף המשנה בלב שלם, ומחילתי לך על מה שכבר נתתי קודם, כיוון שידעתי שלא תבעת אותי מרוצ לב אלא בשלטה למורחו וצ"כ, לא אובל לקחת ממנו, הוא אינו שלי עוד. ובכל זאת התעקש החלואה, אני רוצה לתת לך אותי במתנה למורה. "לא ולא" צמד החלואה על שלו, ב"ה צמדי בניסיון גדול ולא חובצתי שבועה מפי. איני חסל למכור המצוה בעד כל נפוליוני לכה שבועות.

שוב סרו השניים אל בית רבי אייב דיין. הפעם בטענות השוכות החלואה מבקש ליתן חמישים נפוליוני לכה, והחלואה מסרב לקבלם. עליונים ששו ותחתונים עלו באר יצא הפסק תלפני הדיין, כי הכסף יוקדש ברצון החלואה והחלואה להקמת בית כנסת ובית מדרש בשכונת "בית ישראל". וכיון שהחלואה לא חסל ששו יפורסם, כתבו על תשלט "הוא פלאי". טהרת הממוני, כרותו ונקיותו, אשר צמדו ביסוד בית הכנסת הן משכו את גדולי ירושלים, אל בין כתלי בית המדרש.

גמרא - "למה ליה למתני"

(דף לג עמוד ב' לאחר המשנה) למה ליה למתני בהמה, ולמה ליה למתני כלים? צריכי! דאי תנא בהמה, הוה אמינא בהמה הוא דמקני ליה כפילא משום דנפיש טירחה לעיולה ולאפוקה, אבל כלים דלא נפיש טירחיהו אימא לא מקני ליה כפילא. ואי תנא כלים, הוה אמינא כלים הוא דמקני ליה כפילא משום דלא נפיש כפליהו, אבל בהמה דכי טבח ומכר משלם תשלומי ד' וה' אימא לא מקני ליה כפילא, צריכא.

ביאור דברי הגמרא

שואלת הגמרא: מדוע התנא שנה במשנה גם 'בהמה' וגם 'כלים', מדוע לא הסתפק התנא בדוגמה אחת בלבד או של בהמה או של כלים, ונלמד אחד מהשני - בהמה מכלים או כלים מבהמה? (הרי התנא אינו רוכל ואינו מאריך בדבריו סתם כך ללא צורך)

מתרצת הגמרא: צריכי! חייבים את שתי הדוגמאות במשנה גם של 'בהמה' וגם של 'כלים', ואי אפשר ללמוד אחד מהשני! מדוע?

שאם התנא היה כותב במשנה רק 'בהמה', היינו אומרים שרק במקרה של 'בהמה' הבעלים של החפץ מקנה לשומר את הכפל שישלם הגנב אם ימצא (במקרה שהשומר שילם ולא נשבע), משום שבבהמה יש טרחה מרובה להוציא אותה למרעה ולהחזירה לשמירה. אבל בכלים וחפצים דוממים שאין בהם טרחה מרובה, אלא הוא מניח אותם בביתו ותו לא, אולי בזה הבעלים של החפץ לא יקנה לשומר את הכפל שישלם הגנב אם ימצא (במקרה שהשומר שילם ולא נשבע).

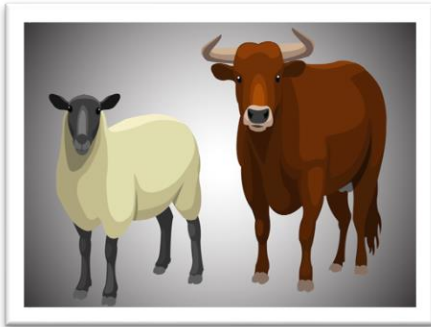
ואם התנא היה כותב במשנה רק 'כלים', היינו אומרים שרק במקרה של 'כלים' הבעלים של החפץ מקנה לשומר את הכפל שישלם הגנב אם ימצא (במקרה שהשומר שילם ולא נשבע), משום שבכלים המקסימום שגנב משלם אם ימצא הוא פי 2. אבל בבהמה שהגנב יכול לשלם פי 4 ופי 5 (אם טבח או מכר שור ושה), אולי בזה הבעלים של החפץ לא יקנה לשומר את הכפל שישלם הגנב אם ימצא (במקרה שהשומר שילם ולא נשבע).

לכן התנא היה חייב לשנות ולכתוב במשנה גם 'בהמה' וגם 'כלים' כי בכל אחד מהם יש חידוש.

בדרך כלל כשהתורה מדברת על בעל חיים מסוים כגון שור או חמור זה לאו דווקא.

אלא רק דשמה שהתורה נוקטת כפי מה שהיה מצוי בלמנא, ובאשון חז"ל - "דיבר הכתוב בחווה".

אלא בתפלומי ארבעה וחמישה זה בסור נשה דווקא ולא בעלוי חיים אחרים.

שאלות חזרה וסיכום - משנה "המפקיד" וגמרא "למה ליה למתני"

1. מה המקרה במשנה, ועל איזה שומר מדובר?
2. אלו 2 אפשרויות עומדות לבחירתו של השומר?
3. אם הגנב ימצא, למי ישלם תשלומי כפל או ארבעה וחמישה?
4. הסבר את שאלת הגמרא "למה ליה למתני?".
5. מדוע אם היה כתוב במשנה רק 'בהמה', לא היינו יודעים שהוא הדין ב-'כלים'?
6. מדוע אם היה כתוב במשנה רק 'כלים', לא היינו יודעים שהוא הדין ב-'בהמה'?

תשובות

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

בהצלחה ובהנאה!

מדוע אם טבח או מכר, על מה משלם פי 4, ועל שור משלם פי 5?

○ או משום שאת תשה תנב סחב על כתפיו והתבייש, לכן חסה עליו התורה וחייבה אותו לשלם רק פי 4, אבל שור שהולק על רגליו ולא התבייש בו תנב, משלם פי 5

○ או משום ששור שביטלו אחזקתו משלם פי 5, אבל שה שלא ביטלו אחזקתו משלם פי 4.

מה ההבדל בין 'שולחן אבין' ל'שנב'?

○ שולחן אינו משהי אנשים טובים ביום, ואם נתפס משלם רק את שווי החפץ.

○ שנב משהי אנשים טונב בלילה, וכביכול מבלבל בה' יתברך ולכן קנסוהו לשלם כפל.

ביאורי מילים - משנה 'המפקיד', וגמרא 'למה ליה למתני'

- למה ליה
- למתני
- צריכי
- דאי תנא
- הוה אמינא
- דמקני ליה כפילא
- דנפיש טירחה
- לעיולה ולאפוקה
- דלא נפיש טירחייהו
- אימא לא
- דלא נפיש כפלייהו
- דכי טבח ומכר
- תשלומי ד' וה'
- צריכא

לפסחים במשנה, במקום 'או' כתוב לפסחים ו'. לדגמא:

○ "טבח ומכר" = טבח או מכר.

○ "תשלומי ארבעה וחמישה" = תשלומי ארבעה או חמישה.

לסיכום

שומר חנים שהחפץ עליו הוא שמר נגב או נאבד:

השומר יכול לשלם לבעלים ולקנות ממנו את החפץ, והגבב (אם ימצא) ישלם כפל וארבעה וחמישה לשומר. והחידוש הוא שהשומר יכול לקנות את הכפל שהגבב ישלם: גם בכלים אפילו שאין בשמירתם טרחה מרובה כמו בבהמה. וגם בבהמה אפילו שהתשלומים עליה יכולים להגיע לפי 4 ופי 5.

השומר יכול להישבע ולהיפטר מתשלום ואז הוא יוצא מהסיפור, והגבב (אם ימצא) ישלם כפל וארבעה וחמישה לבעל החפץ.

חידה מת"ר לז' ברש"י: איך יתכן שגבב שור או שה וימכור, ובאו צדיים לבית דין והצידו עליו, ובכל זאת יפטר מתשלומי ארבעה וחמישה?

תשובה: אם מכר לעצמו ממנו גבב של הטעם שחייבה תורה ד' וה' הוא מוטב שהרחיק תלמידיה מעצמה, אבל במקרה כזה שקירב את תלמידיה לעצמה - יפטר. (תוס' חמד צירובין פח).

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

סוגיית - "מתקיף לה רמי בר חמא"

(דף לג עמוד ב' בסוף העמוד) מתקיף לה רמי בר חמא: והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם? ואפילו לר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ה"מ כגון פירות דקל דעבידי דאתו, אבל הכא...

(דף לד עמוד א' בתחילת העמוד) מי יימר דמוגנבא, ואם תמצי לומר דמוגנבא מי יימר דמשתכח גנב, ואי משתכח גנב מי יימר דמשלם דלמא מודי ומפטור? אמר רבא: נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני, הרי פרת קנויה לך מעכשיו. מתקיף לה ר' זירא: אי הכי, אפי' גיזותיה וולדותיה נמי, אלמא תניא חוץ מגיזותיה וולדותיה? אלא אמר ר' זירא: נעשה כאומר לו חוץ מגיזותיה וולדותיה. ומאי פסקא? סתמא דמלתא שבהא דאתא מעלמא עביד איניש דמקני, שבהא דמוגנב לא עביד איניש דמקני. איכא דאמרי, אמר רבא: נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני, סמוך לגניבתה קנויה לך. מאי בינייהו? איכא בינייהו קושיא דרבי זירא, אי נמי דקיימא באגם.

ביאור דברי הגמרא

שואלת הגמרא: מתקיף לה רמי בר חמא: כיצד המפקיד מקנה לשומר (ששילם ולא נשבע) את הכפל שישלם הגנב? והרי לאחר שהבהמה נגנבה והשומר החליט לשלם - הוא לא עשה קנין בבהמה לקנותה?! ובשעה שהמפקיד מסר לשומר את הבהמה לשמירה (והיה מעשה משיכה), הכפל היה דבר שלא בא לעולם, וההלכה היא ש"אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם"?

ואפילו לרבי מאיר שחולק על חכמים וסובר שאדם כן מקנה דבר שלא בא לעולם, זה דווקא בדברים הדומים לפירות עץ הדקל (התמרים), שאמנם הפירות טרם גדלו ויצאו לאוויר העולם, אך בוודאות יגדלו ויצאו לאוויר העולם מהעץ שכבר קיים. אבל במקרה שלנו שהשומר חינם קיבל את החפץ מבעליו לשמירה, מי אמר בכלל שהחפץ ייגנב? וגם אם החפץ ייגנב, מי אמר שימצא הגנב? וגם אם ימצא הגנב, מי אמר שהגנב ישלם? אולי הגנב יודה קודם שיבואו עדים, ויפטר (כי הדין הוא שמודה בקנס קודם שבאו עדים לחייבו - פטור, גם אם אחר כך יבואו עדים לחייבו)? אם כן, כל הקנין מוטל בשורת ספיקות שאין שום ודאות שהם אכן יקרו במציאות!?

ולכאורה, במקרה שלנו גם רבי מאיר יודה שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ואם כן, כיצד השומר חינם קנה מבעל הפיקדון את הכפל שהגנב ישלם אם ימצא?

דיטאות נוספות לקנין בדברים שלא באו לעולם:

- תאמר לאישה: הרי את מקודשת לי לאחר שתשייר.
- המוכר על דקל לפירותיו.
- עבד כנעני שמכרו רבו לקנס אם ינשא על ידי שור.

על קושייתו של רמי בר חמא מביאה הגמרא 2 תירוצים של רבא:

תירוץ ראשון: אמר רבא - כביכול הבעלים אומר לשומר לכשתיגנב הבהמה, ותרצה לשלם לי ולא להישבע ולהיפטר, הרי פרתי קנויה לך מעכשיו - מתחילת השמירה (בקנין משיכה). ואם כן, הבהמה הגנובה שייכת במקרה כזה לשומר, ולכן הוא מקבל את הכפל מהגנב אם ימצא, ואין כאן את הבעיה של קניית דבר שלא בא לעולם.

שואלת הגמרא על תירוץ הראשון של רבא: מתקיף לה ר' זירא - אם הבעלים מקנה את הבהמה לשומר אם היא תיגנב כבר מתחילת השמירה, ולכן השומר קונה גם את הכפל שישלם הגנב אם ימצא. אם כן, שיקנה השומר גם את גיזות הצמר של הבהמה וגם את הוולדות שהיא תלד, כי הרי הבהמה הזאת שלו לגמרי כביכול? והרי שנינו בברייתא שאת הגיזות שלה ואת הוולדות שלו השומר לא קונה? (ורבא הוא אמורא ואינו יכול לחלוק על ברייתא של תנאים!)

מתרצת הגמרא: אלא אמר ר' זירא - כביכול הבעלים אומר לשומר לכשתיגנב הבהמה, ותרצה לשלם לי ולא להישבע ולהיפטר, הרי פרתי קנויה לך מעכשיו - מתחילת השמירה חוץ מגיזותיה וולדותיה. ואם כן, הבהמה הגנובה שייכת במקרה כזה לשומר, ולכן הוא מקבל את הכפל מהגנב אם ימצא, ואין כאן את הבעיה של קניית דבר שלא בא לעולם. אבל את הגיזות ואת הוולדות הבעלים לא מקנה לשומר, והם שייכים לבעל הבהמה.

שואלת הגמרא: ומאי פסקא? למה את הבהמה עצמה ואת תשלומי הכפל הבעלים מקנה לשומר אם הבהמה תיגנב, ואת הגיזות ואת הוולדות שלה הוא לא מקנה לו?

מתרצת הגמרא: הסברא נותנת לחלק בין 2 סוגי שבח שהבהמה משביחה - שבח חיצוני שבא מהעולם כגון תשלומי כפל שישלם הגנב אם ימצא, הבעלים מוכן להקנות לשומר, והשומר יקבל אותם כמו שכתוב במשנה. אבל שבח שבא מגוף הבהמה עצמה כגון גיזות וולדות, הבעלים לא מוכן להקנות לשומר, והוא רוצה אותם לעצמו.

תירוץ שני: איכא דאמרי (יש אומרים תירוץ אחר אליבא דרבא) אמר רבא - כביכול הבעלים אומר לשומר לכשתיגנב הבהמה, ותרצה לשלם לי ולא להישבע ולהיפטר, הרי פרתי קנויה לך סמוך לגניבתה (בקנין חצר). ואם כן, הבהמה הגנובה שייכת במקרה כזה לשומר, ולכן הוא מקבל את הכפל מהגנב אם ימצא, ואין כאן את הבעיה של קניית דבר שלא בא לעולם.

שואלת הגמרא: מאי בינייהו? מה ההבדל בין התירוץ הראשון של רבא שהבעלים מקנה את הבהמה לשומר משעת מסירה (בקנין משיכה), לתירוץ השני של רבא שהבעלים מקנה את הבהמה לשומר סמוך לגניבתה (בקנין חצר)?

מתרצת הגמרא: איכא בינייהו - יש ביניהם 2 הבדלים: קושיא דרבי זירא, אי נמי דקיימא באגם.

הבדל א' - קושיא דרבי זירא. לפי התירוץ הראשון של רבא שהשומר קונה את הבהמה מהתחלה, קשה קושיית ר' זירא, מדוע השומר לא קונה גם את הגיזות והוולדות?! ולפי התירוץ השני של רבא שהשומר קונה את הבהמה סמוך לגניבתה, לא קשה קושיית ר' זירא, כי רק סמוך לגניבתה הבהמה קנויה לשומר, אך הגיזות והוולדות הגיעו עוד קודם לכן בזמן שהבהמה היתה שייכת לבעלים, ולכן הבעלים מקבלים אותם ולא השומר.

הבדל ב' - דקיימא באגם, כלומר אם הבהמה נגנבה ממקום ציבורי ולא מביתו או חצרו של השומר. לפי התירוץ הראשון של רבא שהשומר קונה את הבהמה מהתחלה בקנין משיכה, גם אם הבהמה נגנבה מהאגם דהיינו ממקום שאינו רשות השומר, הבהמה אכן קנויה לו משעת המסירה לידו, והשומר יקבל את הכפל מהגנב. ולפי התירוץ השני של רבא שהשומר קונה את הבהמה סמוך לגניבתה בקנין חצר, אם הבהמה נגנבה מהאגם דהיינו ממקום שאינו רשות השומר, הבהמה אינה קנויה לו, כי לא היה שום קנין, ובלי קנין אי אפשר לקנות, והשומר לא יקבל את הכפל מהגנב אלא הבעלים.

דוגמה מעשית להבדלים בין 2 תירוציו של רבא: מתי קונה השומר את הפרה ובאיזה קנין?

יום ראשון	המפקיד מסר את הבהמה לשומר	שעת מסירה - קנין משיכה (תירוץ א' של רבא)
יום שני	הבהמה נגזזה או ילדה אצל השומר	
יום שלישי	הבהמה נגנבה מהשומר	סמוך לגניבתה - קנין חצר (תירוץ ב' של רבא)
יום רביעי	השומר שילם למפקיד	
יום חמישי	נמצא הגנב ונתחייב כפל	

אלה המחשבה:

כי צד יצק אבינו קנה מצו את הבכורה על מנת לצבור בבית המקדש?
הרי זה דבר שלא בא לעולם?

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

שאלות חזרה וסיכום - "מתקיף לה רמי בר חמא"

1. מה הקשה רמי בר חמא על כך שהשומר קונה את תשלומי הכפל מהבעלים?
2. באיזה מקרה רבי מאיר סובר שאדם כן מקנה דבר שלא בא לעולם?
3. מדוע במקרה שלנו, רבי מאיר יודה שהשומר לא יכול לקנות את הכפל שלא בא לעולם?
4. מהו תירוצו הראשון של רבא לקושיית רמי בר חמא?
5. מה מקשה ר' זירא על תירוצו הראשון של רבא מהברייתא של גיזות וולדות?
6. כיצד מבאר ר' זירא את תירוצו הראשון של רבא בתוספת ביאור?
7. מה מקשה הגמרא על ר' זירא "ומאי פסקא"?
8. מה מתרצת הגמרא על קושיה זו "סתמא דמלתא"?
9. מהו תירוצו השני של רבא לקושיית רמי בר חמא? (איכא דאמרי)
10. מהם 2 ההבדלים בין 2 התירוצים של רבא? (פרט והסבר)

תשובות

1. _____
_____
2. _____
_____
3. _____
_____
4. _____
_____
5. _____
_____

גמרא בהנאה

מוסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

.6

.7

.8

.9

.10

בהצלחה ובהנאה!

מצעה קניין הוא מצעה החוסק אדם לבעלים של נכס או חפץ.

- שנים ששים רביים של 'קניינים', אמסל: קניין כסף • קניין חצר • קניין חלקה • קניין תלביה • קניין משיכה • קניין מסירה • קניין רכוב • קניין ארבע אמות • קניין היילוק • קניין אגב • קניין אותיות • קניין הבטה • קניין חליפין • אודיתא • סיטומתא • אסמכתא • מצמד שלשתן • סילוק • מחילה • ועוד.

קניין משיכה הוא סט של קניין, החוסק אדם לבעלים של חפץ מסוים. קניין משיכה תקף בכל המיטלטלין אך לא בקרקעות.

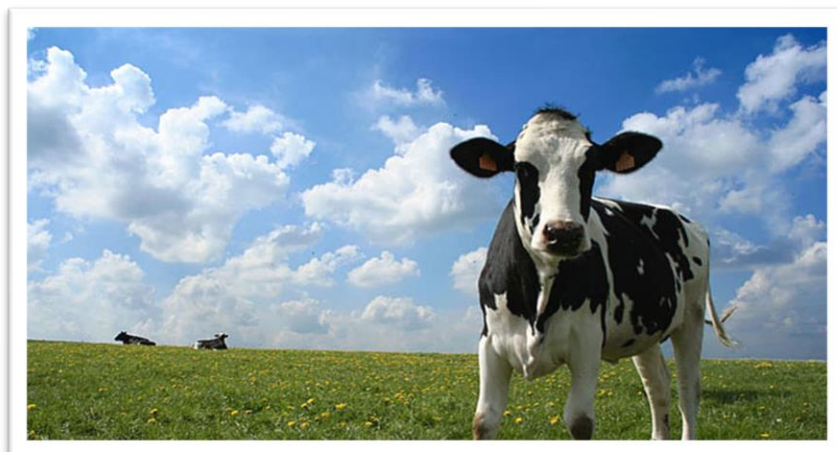
קניין חצר הוא אחת הדרכים שבהן ניתן לקנות ולהקנות חפצים. כאשר החפץ המדובר מצוי בטח פרטי של הקונה - צבם הנוכחות של החפץ ברשות הקונה ניתנת תוקף משפטי להסכמה ביניהם, ללא צורך במצעה נוסף של קניין. כמו כן, חפץ של הפקר שנמצא ברשותו של אדם - שייך לו.

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

ביאורי מילים - "מתקיף לה רמי בר חמא"

_____	▪ מתקיף לה
_____	▪ והא
_____	▪ ה"מ
_____	▪ דעבידי דאתו
_____	▪ הכא
_____	▪ מי יימר
_____	▪ דמגנבא
_____	▪ ואם תמצוי לומר
_____	▪ דמשתכח
_____	▪ דלמא
_____	▪ מודי ומפטר
_____	▪ אי הכי
_____	▪ ומאי פסקא
_____	▪ דאתא מעלמא
_____	▪ עביד איניש דמקני
_____	▪ שבחא דמגופה
_____	▪ לא עביד איניש דמקני
_____	▪ איכא דאמרי
_____	▪ מאי בינייהו
_____	▪ איכא בינייהו
_____	▪ אי נמי
_____	▪ דקיימא באגם

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

לסיכום

הגמרא שאלה: מתקיף לה רמי בר חמא: כיצד הבעלים מקנה לשומר את הכפל? הרי בשעה שהשומר שילם - לא עשה קנין בבהמה. ובשעת המסירה (של הפרה לשומר) הכפל היה דבר שלא בא לעולם? וכל המחלוקת של רבי מאיר וחכמים אם אפשר למכור ולקנות דבר שלא בא לעולם או לא, זה דווקא במקרה כגון מוכר דקל לפירותיו שודאי שיבואו לעולם, אבל פה הסיכוי שהגנב ישלם כפל אם ימצא, הוא סיכוי קלוש ורחוק, ובזה גם רבי מאיר יודה שלא יתכן למכור ולקנות דבר כזה?

ותירצה הגמרא 2 תירוצים של רבא:

תירוצ' א' של רבא: כביכול הבעלים מסכם עם השומר שאם הבהמה תיגנב היא קנויה לו משעת מסירה בקנין משיכה, ואז זה כן בעולם ואפשר להקנות.

אך לפי תירוצ' זה מקשה ר' זירא: אם השומר קונה את הבהמה במקרה של גניבה משעת המסירה, אם כן מדוע הגיזות והוולדות שלה לא שייכים לו? ולכן מסביר ר' זירא: שצריכים לומר שכביכול הבעלים מסכם עם השומר שאם הבהמה תיגנב היא קנויה משעת מסירה, ואז זה כן בעולם ואפשר להקנות, חוץ מגיזותיה וולדותיה. והגמרא מבארת ששבח שבא מבחוץ כגון תשלומי כפל הבעלים מסכים להקנות לשומר, אך שבח שבא מגוף הבהמה כגון גיזות וולדות - הבעלים לא מסכים להקנות לשומר.

תירוצ' ב' איכא דאמרי אמר רבא: כביכול הבעלים מסכם עם השומר שאם הבהמה תיגנב היא קנויה לו סמוך לגניבתה בקנין חצר, ואז זה כן בעולם ואפשר להקנות. ולכן הגיזות והוולדות שבאו קודם הקנין, לא שייכים לשומר אלא לבעלים.

והביאה הגמרא 2 הבדלים בין 2 התירוצים של רבא: האם הבהמה תהיה קנויה לשומר משעת המסירה בקנין משיכה או שעה קלה סמוך לגניבתה בקנין חצר?!

הבדל א': לפי התירוצ' הראשון קשה קושיית ר' זירא מגיזות וולדות, ולפי התירוצ' השני לא קשה קושייה זו.

הבדל ב': לפי התירוצ' הראשון, גם אם הבהמה נגנבה מהאגם ולא מרשותו של השומר, הוא עדיין יקנה את הכפל, כי הוא עשה בה מעשה קנין משיכה בשעת המסירה. אבל לפי התירוצ' השני, אם הבהמה נגנבה מהאגם ולא מרשותו של השומר, הוא לא יקנה את הכפל, כי הוא לא עשה בה מעשה קנין חצר בשעה שהוא היה אמור לקנות את הבהמה, והכפל יעבור לבעלים.

חידה: במשנה למדנו שאם השומר שילם - קנה את הכפל. באיזה מקרה לפי הסיטייה שלמדנו, השומר לא יקנה את הכפל אפילו שילם טבין ותקילין?

תשובה: לפי תירוצו השני של רבא - שהשומר קונה את הבהמה סמוך לגניבתה בקנין חצר, אם הבהמה נשנבה מהאגם, כלומר ממקום שאינו רשותו הפרטית של השומר, במקרה כזה - השומר לא יקנה את הבהמה ומחילא לא יוכל לקנות את תשלומי הכפל שילם הנגב!

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

סוגיית - "שילם ולא רצה להישבע"

(דף לד עמוד א' מעט לפני אמצע העמוד) שילם ולא רצה להישבע [וכו']: א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן: לא שילם שילם ממש, אלא כיון שאמר הריני משלם אע"פ שלא שילם. תנן: שילם ולא רצה להישבע. שילם - אין, לא שילם - לא. אימא סיפא: נשבע ולא רצה לשלם. טעמא דלא רצה, הא רצה - אע"פ שלא שילם? אלא מהא ליכא למשמע מינה. תניא כותיה דר' יוחנן: השוכר פרה מחבירו ונגנבה, ואמר הלה הריני משלם ואיני נשבע, ואח"כ נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשוכר.

ביאור דברי הגמרא

למדנו במשנה: שילם ולא רצה להישבע, דהיינו אם השומר חנים (הנפקד) העדיף לשלם לבעל הפיקדון (המפקיד) את שווי הפיקדון שנגנב ולא להישבע, אם אחר כך נמצא הגנב, משלם הגנב תשלומי כפל לשומר שקנה את הבהמה ואת תשלומי הכפל על גניבתה.

אמר רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן: מה שכתוב במשנה שאם השומר "שילם" לבעלים על הגניבה, זכה בכפל. לא "שילם" שילם ממש, לא צריך שישלם בפועל. אלא מספיק שהוא אמר שבכוונתו לשלם, ונמצא הגנב קודם שישלם בפועל - זכה השומר בתשלומי הכפל שמשלם הגנב.

שואלת הגמרא: בתחילת המשנה כתוב "שילם ולא רצה להישבע", מדויק מלשון המשנה שדווקא אם השומר שילם בפועל - קנה את הכפל, אבל אם לא שילם בפועל - לא קנה את הכפל, ולא מספיק שיאמר שהוא רוצה לשלם. וזה קושיה לרבי יוחנן שסובר שכדי שהשומר יקנה את הכפל מספיק שהוא יאמר שהוא רוצה לשלם אך לא צריך שישלם בפועל? (ורבי יוחנן הוא אמורא ואינו יכול לחלוק על משנה של תנאים!)

מתרצת הגמרא: בסוף המשנה כתוב "נשבע ולא רצה לשלם", דהיינו אם השומר חנים העדיף להישבע ולא לשלם למפקיד על החפץ שנגנב, ואחר כך נמצא הגנב, הגנב משלם כפל לבעל הפיקדון - למי שהחפץ שלו. מדויק מלשון המשנה שדווקא בגלל שלא רצה השומר לשלם, לכן הוא לא זכה בכפל, אבל אם הוא אמר שהוא רוצה לשלם, גם אם עדיין לא שילם בפועל, זכה בכפל. וזה ראייה לרבי יוחנן שסובר שכדי שהשומר יקנה את הכפל מספיק שהוא יאמר שהוא רוצה לשלם אך לא צריך שישלם בפועל!

אלא אומרת הגמרא, מהמשנה שלנו אין להוכיח לא לכאן ולא לכאן, לא להקשות על רבי יוחנן ולא להביא ראייה לדבריו.

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

מביאה הגמרא ראייה אחרת מברייטא לדברי רבי יוחנן שאמר שכדי שהשומר יקנה את הכפל מספיק שהוא יאמר שהוא רוצה לשלם אך לא צריך שישלם בפועל!

הקדמה: שוכר הוא השומר ה-4 מבין 4 השומרים (שומר חנים, שומר שכר, שואל ושוכר), הוא משתמש בחפץ תמורת תשלום שהוא משלם לבעלים, גם בימינו מצוי מאוד השכרת דירות, משרדים, רכבים, ועוד. השוכר חייב בפשיעה, ופטור באונס. ובגנבה ואבדה נחלקו התנאים האם חייב כשומר שכר או פטור כשומר חנים, והתנא של המשנה שהגמרא מביאה סובר שהוא חייב.

כתוב בברייטא: השוכר פרה מחברו ונגנבה הפרה, ואמר השוכר: הריני מודה שהפרה נגנבה ואני מוכן לשלם, ואיני רוצה להישבע לשקר ולטעון שהיא נאנסה ממני ולהיפטר מתשלומים, ואחר כך נמצא הגנב, הגנב משלם תשלומי כפל לשוכר. רואים שברגע שהשומר אמר שהוא רוצה לשלם אף על פי שעדיין לא שילם בפועל - זכה בכפל! ראייה לרבי יוחנן שאמר שכדי שהשומר יקנה את הכפל מספיק שהוא יאמר שהוא רוצה לשלם אך לא צריך שישלם בפועל! בדיבור בלבד שאומר "הריני משלם" קונה השומר את הכפל. בין אם הוא שומר חנים ובין אם הוא שומר שכר או שוכר. (לגבי שואל נראה בסוגיה הבאה שהוא חמור יותר גם בענין זה)

שאלות חזרה וסיכום - "שילם ולא רצה להישבע"

1. מהם 4 השומרים?
2. אלו שומרים חייבים בפשיעה, ואלו פטורים?
3. אלו שומרים חייבים בגניבה ואבדה, ואלו פטורים?
4. אלו שומרים חייבים באונס, ואלו פטורים?
5. שומר חנים שנגנב ממנו הפיקדון ששמר, מהן 2 האפשרויות העומדות לבחירתו?
6. מה חידש רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן?
7. מה הראייה נגד רבי יוחנן מתחילת המשנה שלנו? (שאלת הגמרא)
8. מה הראייה לטובת רבי יוחנן מסוף המשנה שלנו? (תירוץ הגמרא)
9. בסופו של דבר, ממשנתנו, יש ראייה נגד דברי רבי יוחנן או ראייה לדבריו?
10. כיצד מביאה הגמרא ראייה לדברי רבי יוחנן מהברייטא העוסקת בשוכר?

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

תשובות

- .1
- .2
- .3
- .4
- .5
- .6
- .7
- .8
- .9
- .10

בהצלחה ובהנאה!

ביאורי מילים - "שילם ולא רצה להישבע"

- אע"פ
- תנן
- שילם אין
- אימא סיפא
- טעמא
- דלא רצה
- הא
- מהא
- ליכא
- למשמע מינה
- תניא
- כותיה דרבי יוחנן
- ואמר הלה
- הריני משלם
- ואיני נשבע
- ואח"כ

השלם את הטבלה - סיכום דיני 4 השומרים

כתוב בכל משבצת: 'חייב' או 'פטור'

שואל	שוכר	שומר שכר	שומר חנם	השומר ----- המקרה
				פשיעה
				גניבה ואבדה
				אונס
				מתה מחמת מלאכה

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

לסיכום

למדנו במשנה ששומר חנים שהחפץ עליו הוא שמר נגנב או נאבד, יכול לשלם לבעלים ולקנות ממנו את החפץ, והגנב (אם ימצא) ישלם כפל לשומר.

בא רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן ומחדש חידוש: לא צריך שהשומר ישלם בפועל, אלא מספיק שהוא אמר שהוא רוצה לשלם, ונמצא הגנב עוד לפני שהשומר הספיק לשלם לבעלים, השומר קנה את הכפל, והגנב ישלם לשומר ולא לבעלים.

הגמרא שאלה שמתחילת המשנה מדויק שדווקא אם שילם בפועל קנה השומר את הכפל, אבל אם רק אמר, לא קנה. וזה קושיה לרבי יוחנן?

תירצה הגמרא שמסוף המשנה אפשר לדייק הפוך, דווקא אם השומר נשבע ולא רצה לשלם, הגנב ישלם לבעלים, מדויק מזה שאם השומר כן רצה לשלם אפילו אם עוד לא שילם בפועל אלא רק אמר הריני משלם, ונמצא הגנב, קנה השומר את הכפל שישלם הגנב. וזה ראייה לרבי יוחנן!

לכן אומרת הגמרא שממשנתנו אי אפשר להקשות על רבי יוחנן, ולא להביא ראייה לדבריו!

הגמרא מביאה ראייה אחרת מברייתא לדברי רבי יוחנן, בברייתא כתוב ששוכר שנגנבה ממנו פרה, והוא מודה שהיא נגנבה והוא רוצה לשלם ואינו רוצה להישבע לשקר ולטעון שהיא נאנסה ולהיפטר מתשלום, נמצא הגנב, משלם הגנב כפל לשוכר. ראייה לרבי יוחנן שמספיקה אמירה שבכוונתו לשלם, ולא צריך שישלם בפועל על מנת לקנות את הכפל.

המשנה לקמן דף ע"ג א' אומרת:

ארבע שומרים הן: שומר חנם והשואל, נשכר והשוכר. שומר חנם נשבע על הכל, והשואל משלם את הכל, ונשכר והשוכר נשבעים על השבורה ועל השבויה ועל החתה, ומשלמין את האבידה ואת השנייה.

אם כן, המשנה מונה ארבעה סוגי שומרים שונים.

השואל שם מבטא מחלוקת תנאים (ר"מ ור' יהודה) לגבי שוכר, תאם דיניו הם כשומר חנם או כשומר שכר, ומסיימת בתאי אישנא: אי הכי, ארבעה? פשה ניהו!

אמר רב נחמן בר יצחק: ארבעה שומרין ודיניהם פשה.

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

סוגיית - "שואל שאמר הריני משלם"

(דף לד עמוד א' מעט לאחר אמצע העמוד) אמר רב פפא: שומר חנם כיון שאמר פשעתי, מקנה ליה כפילא, דאי בעי פטר נפשיה בגניבה. שומר שכר כיון שאמר נגנבה, מקנה ליה כפילא, דאי בעי פטר נפשיה בשבורה ומתה. שואל שאומר הריני משלם, לא מקני ליה כפילא, במאי הוה ליה למפטר נפשיה? במתה מחמת מלאכה? מתה מחמת מלאכה לא שכיח! איכא דאמרי: אמר רב פפא שואל נמי כיון שאמר הריני משלם מקני ליה כפילא, דאי בעי פטר נפשיה במתה מחמת מלאכה. אמר ליה רב זביד: הכי אמר אביי - שואל עד שישלם. מאי טעמא? הואיל וכל הנאה שלו, בדיבורא לא מקני ליה כפילא. תניא כוותיה דרב זביד: השואל פרה מחבירו ונגנבה, וקידם השואל ושילם ואח"כ נמצא הגנב, משלם תשלומי כפל לשואל. ללישנא קמא דרב פפא, ודאי לא הויא תיובתא. ללישנא בתרא לימא תיהוי תיובתיה? אמר לך רב פפא: מי אלימא ממתניתין דקתני 'שילם' ואוקימנא באמר, הכא נמי באמר! מי דמי, התם לא קתני 'קידם', הכא קתני 'קידם'? מאי 'קידם', קידם ואמר! הא מדקתני גבי שוכר 'ואמר' וגבי שואל 'קידם', ש"מ דוקא קתני? מידי גבי הדדי תניא?! שיילינהו לתנאי דבי רבי הייא ודבי ר' אושעיא, ואמרי גבי הדדי תניין.

ביאור דברי הגמרא

הקדמה: בסוגיה הקודמת למדנו ששומר חנם, שומר שכר ושואל, כל אחד מהם, כבר בדיבור שאומר "הריני משלם" - קונה את הכפל גם אם לא שילם בפועל. השאלה היא מה הדין בשואל? האם גם אצלו נאמר דין זה, או שאצלו הדין אחר???

אמר רב פפא:

שומר חנם (שחייב בפשיעה, ופטור באונס ובגנבה ואבדה), כיוון שהודה ואמר 'פשעתי' (דהיינו שלא שמר כראוי ולכן החפץ נגנב) וחייב את עצמו לשלם לבעל הפיקדון את שווי הפיקדון, המפקיד (בעל הפיקדון) מקנה לו את הכפל (אפילו שרק אמר ועדיין לא שילם בפועל). מדוע? שהרי השומר חנם היה יכול לשקר לטעון 'נגנבה' ולפטור עצמו מתשלומים. והוא לא עשה זאת. לכן המפקיד מעדיף לקבל את הקרן ולהקנות לשומר את הכפל. "עדיף ציפור אחת ביד משתיים על העץ!"

הוא הדין בשומר שכר (שחייב בגנבה ואבדה ובפשיעה, ופטור באונס), כיוון שהודה ואמר 'נגנבה' וחייב את עצמו לשלם לבעל הפיקדון את שווי הפיקדון, המפקיד (בעל הפיקדון) מקנה

לו את הכפל (אפילו שרק אמר ועדיין לא שילם בפועל). מדוע? שהרי השומר שכר היה יכול לשקר ולטעון 'טענת אונס' שהחפץ נשבר או הבהמה מתה שלא באשמתו ולפטור עצמו מתשלומים. והוא לא עשה זאת. לכן המפקיד מעדיף לקבל את הקרן ולהקנות לשומר את הכפל. "עדיף ציפור אחת ביד משתיים על העץ"!

מה יהיה הדין בשואל? בזה מביאה הגמרא 2 לישנות (גרסאות) בדעת רב פפא:

לישנא קמא דרב פפא: שואל (שחייב אפילו באונס, ופטור במתה מחמת מלאכה), שאמר 'הריני משלם' אך עדיין לא שילם בפועל, המפקיד (בעל הפיקדון) לא מקנה לו את הכפל. מדוע? שהרי הטענה היחידה שיכולה לפטור שואל מתשלומים היא "מתה מחמת מלאכה", ודבר כזה לא שכיח ומצוי והשואל לא ישקר לטעון טענה לא רגילה. ולכן זו לא טענה מספיק טובה כדי להקנות לו את הכפל. אבל אם שילם בפועל, קנה את הכפל. (ולא אומרים שהשואל היה יכול לשקר ולטעון שמעולם לא השאיל חפץ מהפקיד או שהשאיל והיה בעליו עמו בשעת השאלה ופטור באונס, כיון שאין אדם מעז לטעון בפני בעל דינו טענות שבעל דינו יודע בוודאות שהן שקר)

לישנא בתרא דרב פפא: יש אומרים שרב פפא אמר: שגם שואל (שחייב אפילו באונס, ופטור במתה מחמת מלאכה), שאמר 'הריני משלם', המפקיד (בעל הפיקדון) מקנה לו את הכפל הגם שלא שילם בפועל. מדוע? שהרי השואל היה יכול לשקר ולטעון "מתה מחמת מלאכה" ולפטור עצמו מתשלומים, והוא לא עשה זאת. וזו טענה מספיק טובה שהמפקיד יקנה לשואל את הכפל אפילו שהטענה אינה שכיחה ומצויה. כיון שסוף-סוף המפקיד מעדיף לקבל את הקרן ולהקנות לשומר את הכפל. "עדיף ציפור אחת ביד משתיים על העץ"!

אמר לו רב זביד לרב פפא: כך אמר אב"י - שואל לא קונה את הכפל עד שישלם בפועל, ולא מספיק שיאמר 'הריני משלם'. מה הטעם? היות וכל הנאה שלו, שהרי השואל משתמש בחפץ חינם אין כסף ואין לו שום הוצאות, לכן בדיבור שאומר 'הריני משלם' לא קונה את הכפל, כי המפקיד לא רואה בהבטחתו ורצונו של השואל לשלם עשיית טובה. אך אם אכן השואל שילם בפועל - קונה את הכפל. (וכלישנא קמא דרב פפא).

[כיצד אפשר לומר שהשואל - כל ההנאה שלו ואין לו שום הוצאות? הרי הוא צריך להאכיל את הבהמה, והאוכל עולה כסף? אלא או שמדובר שהיא אוכלת במרעה שבשדות מן ההפקר, או שהמשאיל השאיל לו את הפרה ונתן לו גם את מאכלה, או שמדובר בכלים וכדומה שאינם אוכלים, או שאפשר לומר 'כל הנאה' היינו רוב ההנאה על דרך "רובו ככולו"].

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

אומרת הגמרא: מצינו ברייתא כדברי רב זביד (שאמר בשם אביי שואל עד שישלם) - "השואל פרה מחבירו ונגנבה, וקידם השואל ושילם לבעלים, ואחר כך נמצא הגנב, הגנב משלם תשלומי כפל לשואל". מדויק מדברי הברייתא שדווקא אם השואל שילם בפועל - קנה את הכפל, אבל אם השואל רק אמר "הריני משלם" ולא שילם בפועל - לא קנה את הכפל.

כעת הגמרא מנסה ליישב את דברי רב פפא בשתי הלשונות עם ברייתא זו של שואל:

ללישנא קמא דרב פפא, ודאי אין קושיה, כי בלישנא קמא אמר רב פפא ששואל שאמר 'הריני משלם' (ועדיין לא שילם בפועל) לא קונה את הכפל, וזה מסתדר עם הברייתא שאומרת שרק אם השואל קידם ושילם בפועל - קנה את הכפל. [ואפשר לצרף את שתי הסיבות שנזכרו לעיל: גם בגלל שטענת "מתה מחמת מלאכה" אינה שכיחה והשואל לא יטען טענה כזאת בשקר. וגם בגלל ששואל כל הנאה שלו ואין המפקיד רואה בהבטחתו של השואל לשלם עשיית טובה].

אבל ללישנא בתרא של רב פפא (באיכא דאמרי) לכאורה תהיה קושיה? כי בלישנא בתרא אמר רב פפא ששואל שאמר 'הריני משלם' קנה את הכפל גם אם לא שילם בפועל, ובברייתא משמע שדווקא אם קידם השואל ושילם - קנה את הכפל, אבל באמירה שישלם בלי תשלום בפועל - לא קנה! אם כן קשה על דברי רב פפא בלישנא בתרא מהברייתא? (ורב פפא הוא אמורא ואינו יכול לחלוק על ברייתא של תנאים!)

מנסה הגמרא לתרץ: אמר לך רב פפא - גם ללישנא בתרא אפשר ליישב את הקושיה מהברייתא. וכי אלימא וחזקה הברייתא יותר מהמשנה שלנו ("המפקיד" בדף לג:)? כמו שבמשנה שלנו (העוסקת בשומר חינום) כתוב 'שילם' והעמדנו ופירשנו (בסוגיה הקודמת בשם רבי יוחנן) שהכוונה 'אמר' שהוא רוצה לשלם, אך לא שילם בפועל, וזה מספיק כדי לקנות את הכפל. כך בברייתא (העוסקת בשואל, שממנה הבאנו כראיה לרב זביד) נעמיד ונפרש שהוא 'אמר' שהוא רוצה לשלם, אך לא שילם בפועל, וזה מספיק כדי לקנות את הכפל. וזה יסתדר עם דברי רב פפא בלישנא בתרא.

דוחה הגמרא הסבר זה ואומרת: וכי המשנה וברייתא דומים בלשונם? שם במשנה שלנו לא כתוב "קידם" ושילם, ולכן אפשר להעמיד במקרה שאמר ולא שילם בפועל. אבל כאן בברייתא של שואל כתוב "וקידם השואל ושילם", ומשמע שזה דווקא במקרה ששילם בפועל ולא במקרה שאמר. וחוזרת הקושיא מהברייתא של שואל על דברי רב פפא בלישנא בתרא שאמר ששואל קונה את הכפל אפילו שרק אמר הריני משלם גם אם לא שילם בפועל?

מנסה הגמרא לתרץ: רב פפא יסביר שמה שכתוב בברייתא של שואל "וקידם השואל ושילם" הכוונה קידם ואמר "הריני משלם" לפני שנמצא הגנב, ובאמת סוברת הברייתא שבדיבור בלבד קונה השואל את הכפל, וכמו דעת רב פפא בלישנא בתרא!

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

דוחה הגמרא גם הסבר זה ואומרת: מזה שבברייתא של שוכר (שהבאנו בסוגיה הקודמת כראיה לרבי יוחנן ששומר חנים ושומר שוכר ודיבור בלבד קונים את הכפל גם אם לא שילמו בפועל) כתוב 'ואמר', ובברייתא של שואל (שהבאנו בסוגיה שלנו כראיה לרב זביד שאמר בשם אביי ששואל לא קנה את הכפל עד שישלם בפועל, ובדיבור בלבד - לא קנה) כתוב 'וקידם', נלמד מזה שאצל שואל זה 'קידם ושילם' בדווקא ואי אפשר לדחוק ולהעמיד שקידם הכוונה קידם ואמר בלי לשלם! וחוזרת הקושיה על רב פפא בלישנא בתרא מהברייתא של שואל?

מנסה הגמרא לתרץ: אמר לך רב פפא - וכי שתי הברייתות של שוכר ושואל נשנו בבית המדרש ביחד, שאז נדייק משינוי הלשון בברייתא של שואל ש-'קידם' הכוונה ששילם בפועל ולא אמר? אולי בשתי הברייתות גם של שוכר וגם של שואל מדובר שהוא רק אמר שהוא רוצה לשלם אבל לא שילם בפועל, ואפילו הכי קנה את הכפל! וזה יסתדר עם דברי רב פפא בלישנא בתרא ששואל קונה את הכפל ברגע שאמר 'הריני משלם' אפילו אם לא שילם בפועל!

דוחה הגמרא הסבר זה ואומרת: שאלו בני הישיבה את התנאים שהיו בבית המדרש של רבי חייא ובבית המדרש של רבי אושעיא (שהם היו מסדרים את הברייתות שנאמרו על ידי החכמים), והם אמרו ששתי הברייתות של שוכר ושואל נשנו כאחד. ומזה שהברייתא של שואל נקטה בלשונה "וקידם השואל ושילם" (ובברייתא של שוכר כתוב 'ואמר') מוכרחים לדייק שהכוונה שהשואל שילם בפועל ולכן קנה את הכפל, אך אם אמר "הריני משלם" ולא שילם - לא קנה! וחוזרת הקושיה מהברייתא של שואל על דברי רב פפא בלישנא בתרא, ואין כיצד ליישב אותה!

ואם כן למסקנה, רק הלישנא קמא של רב פפא מיושבת עם הברייתא של שואל וכדברי רב זביד בשם אביי ששואל בדיבור לא קונה את הכפל אלא עד שישלם. (ואילו שומר חנים שומר שוכר ושואל קונים את כפל בדיבור בלבד גם אם לא שילמו בפועל). אך הלישנא בתרא של רב פפא אינה מיושבת עם הברייתא של שואל.

מהי "ברייתא"?

ברייתא היא מאמר של תנאים שלא הוכנס לסדר המשניות ולכן נותרה חיצונית להן. פירוש המילה "ברייתא" בארמית היא "חיצונית" - "בר" היא "חול". לא קיים כתב יד מקורי המכיל את כל הברייתות רוב הברייתות מפוזרות בתלמודים ומיועטן מצוי בקבצים כמו התוספתא ומדרשי התלכה. את הברייתות המפוזרות בתלמוד הבבלי ובתלמוד הירושלמי איקט איבאל השר וכינס את כולן בעבודתו אוצר הברייתות המקיפה עשרה כרכים.

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

שאלות חזרה וסיכום - "שואל שאמר הריני משלם"

1. לדברי רב פפא, שומר חינם שאמר 'פשעתי' ורוצה לשלם, קנה את הכפל או לא, ומדוע?
2. לדברי רב פפא, שומר שכר שאמר 'נגנבה' ורוצה לשלם, קנה את הכפל או לא, ומדוע?
3. לפי רב פפא בלישנא קמא, שואל שאמר 'הריני משלם' ולא שילם בפועל, קנה את הכפל או לא, ומדוע?
4. לפי רב פפא בלישנא בתרא, שואל שאמר 'הריני משלם' ולא שילם בפועל, קנה את הכפל או לא, ומדוע?
5. מה אמר רב זביד בשם אביי?
6. דברי רב זביד בשם אביי תואמים ללישנא קמא דרב פפא או ללישנא בתרא דרב פפא?
7. מה הראיה שמביאה הגמרא לדברי רב זביד מהברייתא של שואל?
8. האם לישנא קמא דרב פפא תסתדר עם הברייתא של שואל? (הסבר)
9. האם לישנא בתרא דרב פפא תסתדר עם הברייתא של שואל? (הסבר)
10. כיצד ניסתה הגמרא ליישב את דברי רב פפא בלישנא בתרא עם הברייתא על-פי ההסבר במשנה שלנו "המפקיד"? (מי אלימא ממתניתין)
11. כיצד דחתה הגמרא ניסיון זה? מה החילוק בין הלשון במשנה שלנו ללשון בברייתא של שואל? (מי דמי)
12. כיצד ניסתה הגמרא ליישב את דברי רב פפא בלישנא בתרא עם הברייתא של שואל למרות הלשון המדוקדקת בברייתא "וקידם ושילם"? (מאי קידם, קידם ואמר)
13. כיצד דחתה הגמרא תירוץ זה? על ידי השוואה בין הברייתא של שוכר בסוגיה הקודמת לברייתא של שואל בסוגיה שלנו? (הא מדקתני גבי שוכר)
14. כיצד ניסתה הגמרא ליישב את דברי רב פפא בלישנא בתרא עם הברייתא של שואל למרות ההבדלים במילים בין שתי הברייתות של שוכר ושואל? (מידי גבי הדדי תניא)
15. כיצד דחתה הגמרא תירוץ זה? (גבי הדדי תניין). וכיצד ידעו ששתי הברייתות נשנו כאחד?

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

תשובות

- .1
_____
_____
_____
- .2
_____
_____
_____
- .3
_____
_____
_____
_____
- .4
_____
_____
_____
_____
- .5
_____
_____
_____
_____
- .6
_____
_____
_____
_____
- .7
_____
_____
_____
_____
- .8
_____
_____
_____
_____
- .9
_____
_____
_____
_____
- .10
_____
_____
_____
_____

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

.11

.12

.13

.14

.15

בהצלחה ובהנאה!

♦ ♦ ♦

ביאורי מילים - "שואל שאמר הריני משלם"

- מקנה ליה
  - כפילא
  - דאי בעי
  - פטר נפשיה
  - בגניבה
  - בשבורה ומתה
  - לא מקני ליה
-
-
-
-
-
-
-

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

_____	במאי הוה ליה
_____	למפטר נפשיה
_____	לא שכיח
_____	איכא דאמרי
_____	נמי
_____	הכי אמר
_____	מאי טעמא
_____	בדיבורא
_____	תניא
_____	כוותיה דרב זביד
_____	ואח"כ
_____	ללישנא קמא
_____	לא הויא תיובתא
_____	ללישנא בתרא
_____	לימא תיהוי תיובתיה
_____	מי אלימא
_____	ממתניתין
_____	דקתני
_____	ואוקימנא
_____	מי דמי
_____	התם
_____	הכא
_____	הא מדקתני
_____	ש"מ
_____	מיד
_____	גבי הדדי תניא
_____	שיילינהו
_____	לתנאי דבי
_____	ואמרי
_____	גבי הדדי תניין

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

לסיכום

רב פפא אמר 3 דינים: אחד בשומר חנים, אחד בשומר שער, ואחד בשואל:

שומר חנים שהודה ואמר 'פשעתי' וחייב את עצמו, קנה את הכפל מהמפקיד גם אם עדיין לא שילם בפועל. בגלל שיכול היה לפטור את עצמו בטענת שקר 'נגנבה', והוא לא עשה זאת.

שומר שער שהודה ואמר 'נגנבה', וחייב את עצמו, קנה את הכפל מהמפקיד גם אם עדיין לא שילם בפועל. בגלל שיכול היה לפטור את עצמו בטענת שקר 'שבורה או מתה' (אונס), והוא לא עשה זאת.

בשואל יש 2 לשונות בדברי רב פפא:

ללישנא קמא סובר רב פפא ששואל שאמר 'הריני משלם' (ועדיין לא שילם) לא קנה את הכפל מהמפקיד, בגלל שהטענה היחידה שיכול היה לשקר ולטעון כדי להיפטור זו טענת 'מתה מחמת מלאכה' – והיא לא מצויה, ואינה מספיק טובה כדי להקנות לו את הכפל. (ואם שילם בפועל – קנה את הכפל)

ללישנא בתרא סובר רב פפא ששואל שאמר 'הריני משלם' כן קנה את הכפל מהמפקיד, בגלל שיכול היה לשקר ולטעון 'מתה מחמת מלאכה' ולפטור את עצמו והוא לא עשה זאת. וזו טענה מספיק טובה כדי להקנות את הכפל אפילו שהיא לא מצויה.

רב זביד בשם אביי אמר: שואל לא קונה את הכפל עד שישלם בפועל, ולא מספיק שיאמר 'הריני משלם'. מדוע? היות וכל הנאה שלו, שהרי השואל משתמש בחפץ חנים אין כסף, לכן בדיבור שאומר 'הריני משלם' לא קונה את הכפל, ואם שילם בפועל – קונה את הכפל. (כמו רב פפא בלישנא קמא)

הגמרא הביאה ראייה לרב זביד מבריייתא: "השואל פרה מחבירו ונגנבה, וקידם השואל ושילם לבעלים, ואחר כך נמצא הגנב, הגנב משלם תשלומי כפל לשואל". מדויק מדברי הבריייתא שדווקא אם שילם ממש – קנה את הכפל, אבל אם רק אמר שרוצה לשלם – לא קנה את הכפל.

הגמרא שואלת על רב פפא: ללישנא קמא של רב פפא, אין קושיה מהבריייתא, כי בלישנא קמא אמר רב פפא ששואל שאמר 'הריני משלם' לא קונה את הכפל, וזה מסתדר עם הבריייתא שאומרת שרק אם השואל קידם ושילם בפועל – קנה את הכפל. אבל ללישנא בתרא של רב פפא (באיכא דאמרי) לכאורה תהיה קושיה? כי בלישנא בתרא אמר רב פפא ששואל שאמר 'הריני משלם' קנה את הכפל גם אם לא שילם בפועל, ובבריייתא משמע שדווקא אם קידם השואל ושילם – קנה את הכפל, אבל באמירה שישלם בלי תשלום בפועל – לא קנה! אם כן קשה על דברי רב פפא בלישנא בתרא מהבריייתא? (ורב פפא הוא אמורא ואינו יכול לחלוק על ברייתא של תנאים!)

הגמרא מנסה ליישב: אמר לך רב פפא – גם ללישנא בתרא אפשר ליישב את הקושיה מהבריייתא. וכי אלימא וחזקה הבריייתא יותר מהמשנה שלנו? כמו שבמשנה שלנו (העוסקת בשומר חנים) כתוב 'שילם' והעמדנו ופירשנו (בסוגיה הקודמת) שהכוונה 'אמר' שהוא רוצה לשלם, אך לא שילם בפועל, וזה מספיק

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

כדי לקנות את הכפל. כך בברייתא (העוסקת בשואל) נעמיד ונפרש שהוא 'אמר' שהוא רוצה לשלם, אך לא שילם בפועל, וזה מספיק כדי לקנות את הכפל. וזה יסתדר עם דברי רב פפא בלישנא בתרא.

הגמרא דוחה ניסיון זה: וכי המשנה וברייתא דומים בלשונם? שם במשנה שלנו לא כתוב "קידם" ושילם, ולכן העמדנו (בסוגיה הקודמת) במקרה שאמר ולא שילם בפועל. אבל בברייתא של שואל (בסוגיה שלנו) כתוב "וקידם ושילם", ומשמע שזה דווקא במקרה ששילם בפועל ולא במקרה שאמר. וחוזרת הקושיה מהברייתא על דברי רב פפא בלישנא בתרא שאמר ששואל קונה את הכפל אפילו שרק אמר הריני משלם גם אם לא שילם בפועל?

מנסה הגמרא לתרץ: רב פפא יסביר שמה שכתוב בברייתא של שואל "וקידם השואל ושילם" הכוונה קידם ואמר "הריני משלם" לפני שנמצא הגנב, ובאמת סוברת הברייתא שבדיבור בלבד קונה השואל את הכפל, וכמו דעת רב פפא בלישנא בתרא!

דוחה הגמרא גם ניסיון זה ואומרת: מזה שבברייתא של שוכר (שהבאנו בסוגיה הקודמת כראיה לרבי יוחנן ששומר חנים ושומר שכר ושוכר בדיבור בלבד קונים את הכפל גם אם לא שילמו בפועל) כתוב 'ואמר', ובברייתא של שואל (שהבאנו בסוגיה שלנו כראיה לרב זביד שאמר בשם אביי ששואל לא קנה את הכפל עד שישלם בפועל, ובדיבור בלבד - לא קנה) כתוב 'וקידם', נלמד מזה שאצל שואל זה 'קידם ושילם' בדווקא ואי אפשר לדחוק ולהעמיד שקידם הכוונה קידם ואמר בלי לשלם! וחוזרת הקושיה על רב פפא בלישנא בתרא מהברייתא של שואל?

מנסה הגמרא לתרץ: אמר לך רב פפא - וכי שתי הברייתות של שוכר ושואל נשנו בבית המדרש ביחד, שאז נדייק משינוי הלשון בברייתא של שואל ש-'קידם' הכוונה ששילם בפועל ולא אמר? אולי בשתי הברייתות גם של שוכר וגם של שואל מדובר שהוא רק אמר שהוא רוצה לשלם אבל לא שילם בפועל, ואפילו הכי קנה את הכפל! וזה יסתדר עם דברי רב פפא בלישנא בתרא ששואל קונה את הכפל ברגע שאמר 'הריני משלם' אפילו אם לא שילם בפועל!

דוחה הגמרא הסבר זה ואומרת: שאלו בני הישיבה את התנאים שהיו בבית המדרש של רבי חייא ובבית המדרש של רבי אושעיא (שהם היו מסדרים את הברייתות שנאמרו על ידי החכמים), והם אמרו ששתי הברייתות של שוכר ושואל נשנו כאחד. ומזה שהברייתא של שואל נקטה בלשונה "וקידם השואל ושילם" (ובברייתא של שוכר כתוב 'ואמר') מוכרחים לדייק שהכוונה שהשואל שילם בפועל ולכן קנה את הכפל, אך אם אמר "הריני משלם" ולא שילם - לא קנה! וחוזרת הקושיה מהברייתא של שואל על דברי רב פפא בלישנא בתרא, ואין כיצד ליישב אותה!

ואם כן למסקנה, רק הלישנא קמא של רב פפא מיושבת עם הברייתא של שואל, אך הלישנא בתרא של רב פפא אינה מיושבת עם הברייתא של שואל.

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

סוגיית - "אמר וחזר ואמר"

(דף לד עמוד א' בסוף העמוד) פשיטא: אמר איני משלם, וחזר ואמר הריני משלם - הא קאמר הריני משלם. | אלא אמר הריני משלם...

(דף לד עמוד ב' בתחילת העמוד) וחזר ואמר איני משלם, מאי? מי אמרינן מהדר קא הדר ביה, או דלמא במלתיה קאי ודחויי הוא דקא מדחי ליה? | אמר הריני משלם ומת, ואמרו בניו אין אנו משלמין, מאי? מי אמרינן מהדר קא הדרי בהו, או דלמא במלתא דאבוהון קיימי, ודחויי הוא דקא מדחו ליה? | שלמו בנים, מאי? מצי אמר להו: כי אקנאי כפילא לאבוכון, דעבד לי נייח נפשאי, לדידכו לא, או דלמא לא שנא? | שילם לבנים, מאי? מצי אמרי ליה כי אקני לך אבונא כפילא דעבדת ליה נייח נפשיה, אבל אנן לדידן לא, או דלמא לא שנא? | שלמו בנים לבנים, מאי? | שילם מחצה, מאי? | שאל שתי פרות ושילם אחת מהן, מאי? | שאל מן השותפין ושילם לאחד מהן, מאי? | שותפין ששאלו ושילם אחד מהן, מאי? | שאל מן האשה ושילם לבעלה, מאי? | אשה ששאלה ושילם בעלה, מאי? | תיקו.

ביאור דברי הגמרא

הקדמה: בסוגייתנו מביאה הגמרא 12 מקרים, במקרה הראשון פשוט לגמרא מה הדין, אך ב- 11 המקרים האחרים הגמרא מסתפקת מה הדין, והגמרא לא פושטת את הספיקות ונשארת בתיקו. תיק"ו ר"ת = תשבי (אליהו הנביא) יתרץ קושיות ובעיות.

מקרה א': אמר השומר (הנפקד) לבעלים (המפקיד) "איני משלם", וחזר בו ואמר "הריני משלם", ולא הטריח את הבעלים ללכת לבית דין.

דין פשוט הוא שקנה השומר את הכפל, כי הרי לבסוף אמר שמוכן לשלם.

מקרה ב': אמר השומר (הנפקד) לבעלים (המפקיד) "הריני משלם", וחזר בו ואמר "איני משלם", מה הדין?

האם אנו אומרים שהוא באמת חזר בו, ולכן לא יקנה את הכפל כיוון שלבסוף לא התכוון לשלם. **א** שמא נאמר שהשומר באמת התכוון לשלם כפי שאמר מלכתחילה, ומה שאמר אחר כך "איני משלם" זה רק כדי לדחות את זמן התשלום, ולכן יקנה את הכפל.

מקרה ג': אמר השומר לבעלים "הריני משלם" ומת השומר, ואמרו בניו של השומר לבעלים "אין אנו משלמים", מה הדין?

האם אנו אומרים שהם באמת חזרו בהם, ולכן לא יקנו את הכפל כיוון שלבסוף לא התכוונו לשלם. **א** שמא נאמר שהבנים של השומר באמת התכוונו לשלם כפי שאמר מלכתחילה אביהם השומר, ומה שאמרו אחר כך "אין אנו משלם" זה רק כדי לדחות את זמן התשלום, ולכן יקנו את הכפל.

מקרה ד': השומר מת, והבנים שלו שילמו לבעלים את שווי הפיקדון, מה הדין?

האם הבעלים (המפקיד) יכול לומר לבנים של השומר: מה שהייתי מוכן להקנות את הכפל שישלם הגנב, זה רק לאביכם השומר שעשה לי קורת רוח ונחת. אבל לכם שלא עשיתם לי קורת רוח והנאה, לכם אני לא מוכן להקנות את הכפל. **א** שמא נאמר שאין הבדל בין השומר לבנים שלו, ולשניהם הבעלים מוכן להקנות את הכפל אם הם שילמו.

מקרה ה': הבעלים (המפקיד) מת, והשומר שילם לבנים של הבעלים, מה הדין?

האם הבנים של הבעלים יכולים לומר לשומר: מה שאבינו (הבעלים) הקנה לך את הכפל, זה בגלל שעשית לו קורת רוח ונחת, אבל לנו - לא, ואנחנו לא מוכנים להקנות לך את הכפל. **א** שמא נאמר שאין הבדל בין הבעלים לבנים שלו, ושניהם מוכנים להקנות את הכפל לשומר ששילם.

מקרה ו': גם השומר וגם הבעלים מתו, ושילמו הבנים של השומר לבנים של הבעלים, מה הדין?

האם במקרה כזה שירשי המפקיד (הבעלים) לא קיבלו נחת רוח ונחת מהנפקד (השומר) או מיורשיו. ויורשי הנפקד (השומר) לא עשו נחת רוח ונחת למפקיד (הבעלים) או ליורשיו, יורשי המפקיד לא יקנו ליורשי הנפקד את הכפל. **א** שמא נאמר שכשם שהמפקיד היה מקנה לנפקד את הכפל בגלל שעשה לו נחת רוח ונחת, כך יורשיו של המפקיד יקנו ליורשיו של הנפקד את הכפל, אפילו שהם לא קיבלו מהם שום קורת רוח ונחת.

מקרה ז': שילם השומר חצי מהסכום, וכך אמר מלכתחילה, מה הדין?

האם קנה חצי מהכפל **א** לא - אי אפשר לקנות חצי כפל? (את כל הכפל ודאי שלא קנה!)

מקרה ח': שאל השומר שתי פרות, ושילם אחת מהן, מה הדין?

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

האם כל פרה היא תשלום בפני עצמו, ולא חצי, ויזכה בכפל של אותה פרה ששילם. **א** ששתי הפרות הם פיקדון אחד ותשלום אחד, וכיוון ששילם רק פרה אחת, זה נחשב ששילם רק חצי מהסכום, ולא יזכה בכפל כלל, גם לא של הפרה ששילם. (את הכפל של הפרה שלא שילם ודאי שלא קנה!)

מקרה ט': שאל השומר משני בעלים שותפים, ושילם לאחד מהם את חלקו בלבד, מה הדין?

האם נאמר הואיל ואותו שותף קיבל את כל חלקו המגיע לו - הקנה לשומר חצי מהכפל השייך לו, אפילו שהשותף השני לא קיבל כלום. או שמא נאמר היות שמכלל הפיקדון לא שילם השומר אלא חצי, חצי תשלום לא מקנה לו כפל וגם לא חצי ממנו! (את כל הכפל ודאי שלא קנה!)

מקרה י': שני אנשים שותפים ששאלו מאדם אחד, ושילם אחד מהשואלים את חלקו בלבד, מה הדין?

האם נאמר הואיל ואותו שותף שילם את כל חלקו - קנה מהבעלים חצי מהכפל השייך למה ששילם, אפילו שהשותף השני לא שילם כלום. או שמא נאמר היות שמכלל הפיקדון לא קיבל הבעלים אלא חצי, חצי תשלום לא מקנה לשומר כפל וגם לא חצי ממנו שעליו שילם את חלקו! (את כל הכפל ודאי שלא קנה!)

הקדמה למקרים י"א ו-י"ב: "נכסי מלוג" אלו נכסים שהאישה מביאה איתה כנדוניה מבית אביה לבית בעלה אחרי הנישואים, מתוך כוונה שהגוף-הקרן של הנכסים ישאר שלה והבעל יהיה רשאי לאכול את הפירות-הרווחים, ואין הבעל מקבל עליהם אחריות.

מקרה י"א: שאל השומר מן האשה מנכסי מלוג שלה, ושילם לבעלה, מה הדין?

האם כיוון שהקרן של הפיקדון (עצם החפץ) לא שייכת לבעל אלא לאישה, אם כן תשלומי השומר לבעל לא יקנו לו את הכפל. או כיוון שהפירות של הפיקדון (הרווחים) כן שייכים לבעל, אם כן תשלומי השומר לבעל כן יקנו לו את הכפל.

מקרה י"ב: אשה ששאלה לנכסי מלוג שלה, ושילם בעלה, מה הדין?

האם כיוון שהקרן של נכסי מלוג לא שייכת לבעל אלא לאישה, אם כן תשלומי הבעל לבעלים לא יקנו לו את הכפל. או כיוון שהפירות של הפיקדון (הרווחים) כן שייכים לבעל, אם כן תשלומי הבעל לבעלים כן יקנו לו את הכפל.

מסיימת הגמרא ואומרת: **תיקו**. חוץ מהמקרה הראשון שהיה פשוט לגמרא, כל המקרים האחרים נשארם בספק, עד שיבוא אליהו הנביא ויפשוט לנו את הספיקות במהרה בימינו אמן.

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

שאלות חזרה וסיכום - "אמר וחזר ואמר"

1. הסבר את המקרה הראשון: "אמר איני משלם", ומה הדין - האם השומר קונה את הכפל?
2. הסבר את המקרה השני: "אמר הריני משלם", ומה צדדי הספק?
3. הסבר את המקרה השלישי: "אמר הריני משלם ומת ואמר בניו אין אנו משלמים", ומה צדדי הספק?
4. הסבר את המקרה הרביעי: "שילמו בניו של השומר", ומה צדדי הספק?
5. הסבר את המקרה החמישי: "שילם השומר לבניו של המפקיד", ומה צדדי הספק?
6. הסבר את המקרה השישי: "שילמו בניו של השומר לבניו של המפקיד", ומה צדדי הספק?
7. הסבר את המקרה השביעי: "שילם מחצה", ומה צדדי הספק?
8. הסבר את המקרה השמיני: "שאל שתי פרות ושילם אחת מהן", ומה צדדי הספק?
9. הסבר את המקרה התשיעי: "שאל מן השותפין ושילם לאחד מהן", ומה צדדי הספק?
10. הסבר את המקרה העשירי: "שותפין ששאלו ושילם אחד מהן", ומה צדדי הספק?
11. הסבר את המקרה האחד עשר: "שאל מן האשה ושילם לבעלה", ומה צדדי הספק?
12. הסבר את המקרה השנים עשר: "אשה ששאלה ושילם בעלה", ומה צדדי הספק?
13. הסבר בקצרה מהם "נכסי מלוג", למי שייכת הקרן ולמי שייכים הפירות?
14. מהי מסקנת הגמרא בכל המקרים הנזכרים לעיל? ומי יפשוט לנו ספיקות אלו?

תשובות

1. _____
 _____
 _____
2. _____
 _____
 _____
3. _____
 _____
 _____

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

.4

.5

.6

.7

.8

.9

.10

.11

.12

.13

.14

בהצלחה ובהנאה!

ביאורי מילים - "אמר וחזר ואמר"

- פשיטא
- איני משלם
- הריני משלם
- הא קאמר
- מאי
- מי אמרינן
- מהדר קא הדר ביה
- או דלמא
- במלתיה קאי
- ודחויי הוא דקא מדחי ליה
- מהדר קא הדרי בהו
- במלתא דאבוהון קיימי
- ודחויי הוא דקא מדחו להו
- מצי אמר להו
- אקנאי כפילא לאבוכון
- דעבד לי
- נייח נפשאי
- לדידכו לא
- לא שנא
- אקני לך אבונא כפילא
- דעבדת ליה
- נייח נפשיה
- אבל אנן לדידן לא

"הא היה אומר:
 ויפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מאל חיי העולם הבא;
 ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מאל חיי העולם הזה"
 (אבות פרק ד' משנה י"ז)

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

לסיכום

הגמרא הביאה 12 מקרים, המקרה הראשון פשוט לגמרא מה דינו, ובשאר המקרים הגמרא נשארה בספק:

מקרה 1 – אמר איני משלם וחזר ואמר הריני משלם, פשיטא שקנה את הכפל, כי בסוף אמר הריני משלם.

מקרה 2 – אמר הריני משלם וחזר ואמר איני משלם. האם כיוון שחזר בו ואמר איני משלם לא קנה את הכפל. או שבאמת התכוון לשלם ורק רצה לדחות את זמן התשלום וכן קנה את הכפל.

מקרה 3 – אמר הריני משלם ומת, ואמרו בניו אין אנו משלמים. האם כיוון שאמרו שאינם משלמים לא קנו את הכפל, או שבאמת התכוונו לשלם ורק רצו לדחות את זמן התשלום וכן קנו את הכפל.

מקרה 4 – השומר מת ובניו שילמו למפקיד. האם המפקיד יכול לטעון שהוא לא מקנה להם את הכפל מכיוון שהם לא עשו לו קורת רוח כמו אביהם השומר שכן עשה. או שאין הבדל בין השומר לבניו ולשניהם מקנה המפקיד את הכפל.

מקרה 5 – המפקיד מת והשומר שילם לבניו. האם בניו של המפקיד יכולים לטעון שהם לא מקנים לשומר מכיוון שהוא לא עשה קורת רוח כמו שעשה לאביהם המפקיד. או שאין הבדל בין המפקיד לבניו ושניהם מקנים את הכפל לשומר.

מקרה 6 – גם המפקיד וגם השומר מתו. האם בניו של המפקיד יכולים לטעון שהם לא מקנים את הכפל לבניו של הנפקד, שהם לא קיבלו ממנו ומבניו שום קורת רוח, ובניו של הנפקד לא עשו להם ולאביהם שום קורת רוח. או שאין הבדל וגם המפקיד וגם בניו שניהם מקנים את הכפל גם לשומר וגם לבניו.

מקרה 7 – שילם חצי מהסכום וכך גילה בדעתו מלכתחילה. האם קונה את חצי הכפל של חצי הסכום ששילם. או שאין קניית כפל למחצה, ולא קנה כלום.

מקרה 8 – שאל שתי פרות ושילם רק אחת מהן. האם פרה אחת נחשבת תשלום מלא בפני עצמו ויקנה את הכפל. או שכלפי הפיקדון פרה אחת היא רק חצי תשלום, ולא קנה כלום.

מקרה 9 – שאל משני שותפים ושילם רק לאחד מהם. האם יקנה חצי כפל של הסכום ששילם לשותף אחד את כל חלקו. או שכלפי הפיקדון הוא שילם רק חצי תשלום, ולא קנה כלום.

מקרה 10 – שותפים ששאלו ורק אחד מהם שילם. האם השותף ששילם יקנה את הכפל של מה ששילם. או שכלפי הפיקדון הוא שילם רק חצי תשלום, ולא קנה כלום.

מקרה 11 – שאל מן האישה מנכסי מלוג שלה ושילם לבעל. האם הבעל שהפירות שלו נחשב כבעלים של החפץ, וקנה השומר את הכפל. או שהבעל לא נחשב כבעלים של החפץ כי הקרן אינה שלו, ולא קנה השומר את החפץ.

מקרה 12 – אישה ששאלה לנכסי מלוג שלה, ושילם הבעל. האם הבעל שהפירות שלו נחשב כבעלים של החפץ, וקנה מהמפקיד את הכפל. או שהבעל לא נחשב כבעלים של החפץ כי הקרן אינה שלו, ולא קנה מהמפקיד את החפץ.

ובכל ה-11 המקרים האחרונים – תיקו!

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

משחק חשיבה - סוגיית "אמר וחזר ואמר"

מה הקשר בין:

- מקרים 1-2-3 ?
- מקרים 2 ו-3 ?
- מקרים 4-5-6 ?
- מקרים 7-8-9-10 ?
- מקרים 11-12 ?
- מקרים 8-9-10-11-12 ?

- 'טקאמט, גז חוטיט לזוט 8-6-01-11-21 סילגט
- טחיל סזו גזטק סז סיכויחז אולט יסז גז לזוט 11-21 סילגט
- גטטט יזט גז אול לגסט 2-8-6-01 סילגט
לזול
- גטט טז זולו אוילט טליחי, טול טולו גל סז סזט לגס חי 4-5-9 סילגט
- זזז טוטל סוזוטל לג סל זז אוטל טולו גל סז סילגט 2-3-8 סילגט
לזולט גט טולו גל זזז טוטל טוזוט
- זזזטטזו גזוט סזחי גל אוילט יכ' גזזז לזוטל לזט יז 1-2-8 סילגט

טוזזז

תולדות חכמינו ז"ל

תנאים ואמוראים המוזכרים בדף לג:-לד.-לד:

◆ רבי מאיר

רבי מאיר היה מגדולי התנאים בדור הרביעי, ממנהיגי התקופה שאחרי מרד בר כוכבא. על פי התלמוד היה צאצא של נירון קיסר שהתגייר. יש אומרים ששמו המקורי היה נהוראי, תרגום ארמי ל'מאיר', ונקרא מאיר היות ש'האיר עיני חכמים בהלכה'. אשתו ברוריה, בתו של רבי חנינא בן תרדיון, נחשבת לאישה חכמה ובקיאה בתורה.

◆ רבי חייא

רבי חייא (נקרא גם רבי חייא הגדול או חייא רובא) היה חכם מפורסם, שחי בדור המעבר בין התנאים לאמוראים. היה בנו של אבא כרסלא מכפרי שבבבל. ועבר לארץ ישראל כדי ללמוד מפי רבי יהודה הנשיא (רבי).

◆ רבי אושעיא

רבי אושעיא (בתלמוד הירושלמי: רבי הושעיה רבה או רבי אושעיה בר חמה) היה כהן, מגדולי הדור הראשון של האמוראים בארץ ישראל. היה תלמידו של רבי חייא והמשיך את מפעלו העצום של רבו בסידור שארית הברייתות שלא סודרו על ידיו. כונה "אבי המשנה". [רב אושעיא (או הושעיא) היה אמורא אחר בדור השני והשלישי לחכמי ארץ ישראל, אחיו של האמורא רב חנינא].

◆ רבי יוחנן

רבי יוחנן (מכונה גם בר נפחא) היה מגדולי האמוראים, בכיר אמוראי ארץ ישראל בדור השני, וראש ישיבת טבריה משך עשרות שנים. תרומתו בתחומי ההלכה והאגדה ממלאת את דפי שני התלמודים, הבבלי והירושלמי, וכן המדרשים. פעילותו משתרעת החל מהרבע הראשון של המאה השלישית לספירה ועד לסיומה של המאה כמעט. תרומתו של רבי יוחנן למפעל התלמוד הירושלמי היא גולת הכותרת של חייו. רבי יוחנן זכה לאריכות ימים.

◆ רבי זירא

רב זירא (כשמוזכר בתלמוד הבבלי, קודם סמיכתו) רבי זירא (בבבלי, לאחר סמיכתו, לפי רש"י). לפי תוספות אלו שני חכמים שונים או רבי זעירא (בתלמוד הירושלמי) - אמורא בבלי, ואחר כך ארץ ישראלי, בדור השלישי. מעתיקים שונים החליפו בטעות בינו לבין רבי זירא השני שחי בדור החמישי לאמוראים.

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך ראשון

◆ אב"י

אב"י או בשמו 'נחמני', היה אמורא בבלי בולט מהדור הרביעי. חברו של רבא. הוא היה בעלה השלישי של חומא, נינתו של רב יהודה. אב"י היה ראש ישיבת פומבדיתא עד יום מותו. הוא נודע כאדם צנוע וישר, התפרנס מעבודת האדמה והיה עני רוב ימיו. אב"י נולד כבן יחיד לכייליל. אביו מת טרם שאב"י נולד, ואמו מתה בלידתו; הוא אומץ על ידי דודו, רבה בר נחמני.

◆ רבא

רבא היה מראשי הדור הרביעי של אמוראי בבלי, ולפי גרסת הילקוט שמעוני נמנה ככהן. מפורסם במחלוקותיו המרובות בגמרא עם אב"י, שבהן נפסקה ההלכה על פיו כמעט בכל מחלוקת. דיוניהם ידועים בשם "הוויית אב"י ורבא", ו"הם שיא בדרכי העיון של ההלכה והמשפט התלמודי". אביו היה רב יוסף בר חמא, ורבו המובהק היה רב נחמן. לאחר פטירתו של אב"י עברה ישיבת פומבדיתא, שהייתה המרכז לפעילות ההלכתית באותה העת, למחוזא, עירו של רבא, והוא כיהן בה 14 שנה כראש הישיבה.

◆ רמי בר חמא

רמי (=רב אמי) בר חמא היה אמורא בבלי שחי בדור רביעי. למד אצל רב חסדא, וחברו ללימודים שם היה רבא. כך מוצאים בתלמוד דברים שמסר בשם רב ששת, ובשם רב נחמן ורבי יצחק. רמי בר חמא נחשב לתלמיד חכם חריף, ועל כל שאלה שנשאל היה עונה על פי ההיגיון ("מסברה"), ולא בהסתמך על מקורות קודמים לו ("מברייתא").

◆ רב זביד

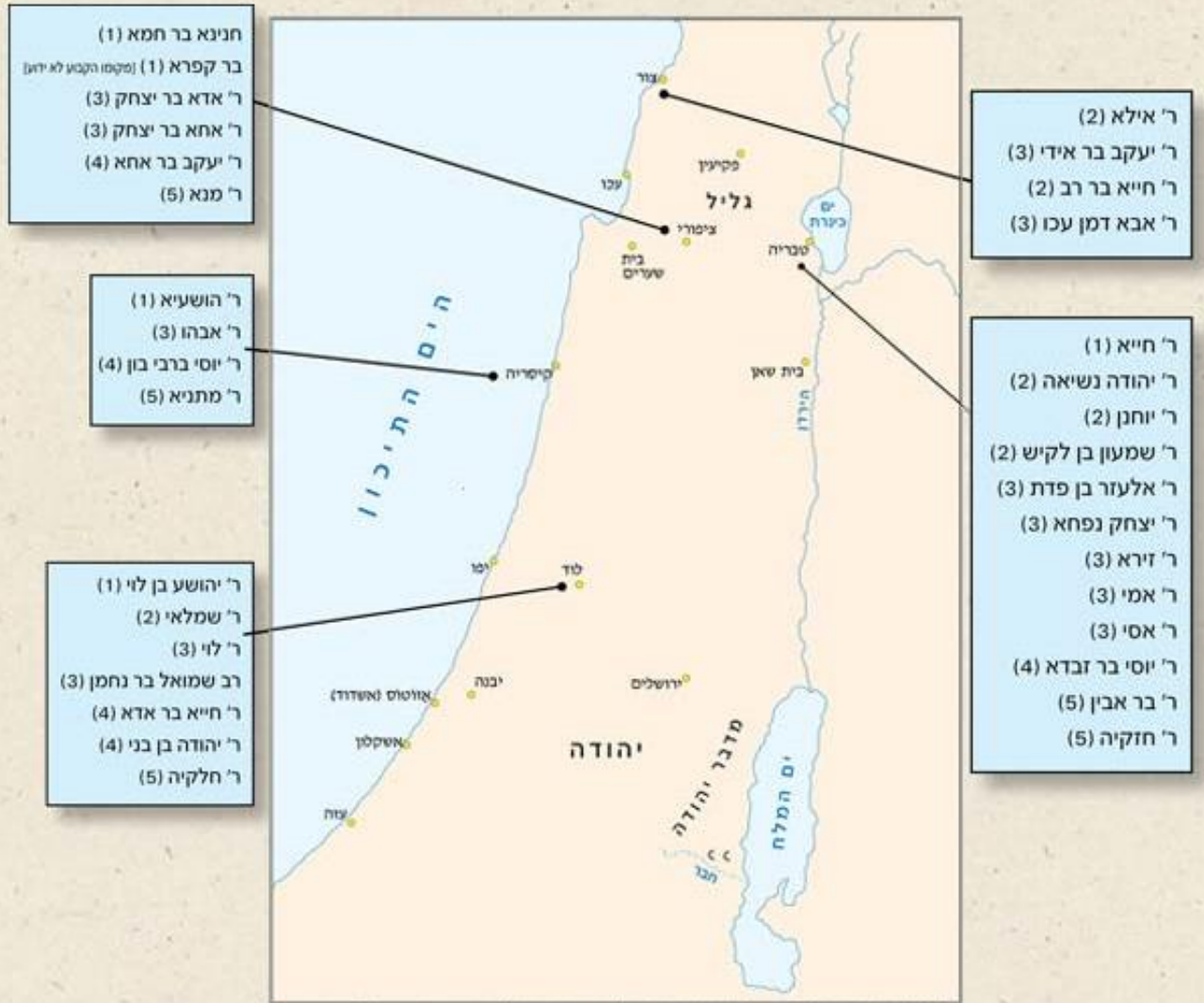
רב זביד (השני) היה אמורא בבלי בדור הרביעי והחמישי. היה תלמידם של אב"י ורבא ובר פלוגתא של רב פפא. רב כהנא היה תלמידו. לפי הכתוב באגרת רב שרירא גאון, כיהן שנים אחדות כראש ישיבת פומבדיתא.

◆ רב פפא

רב פפא נמנה עם הדור החמישי של אמוראי בבלי במאה ה-4. למד תורה מפי אב"י ורבא בישיבת פומבדיתא. כיהן כראש הישיבה בעיר נרש. לאחר פטירת רבא, הקים ישיבה בנרש הסמוכה לסורא. ישיבה זו התקיימה עד למותו. לאחר מכן הועתקה על ידי רב אשי ל"מתא מחסיא", פרבר של העיר סורא. בשיעוריו של רב פפא בנרש השתתפו באופן קבוע מאתיים חכמים.

תורתם תגן עלינו אמן

אמוראי ארץ ישראל

המספר ליד שם האמורא מציין את מקומו בסדר הדורות של אמוראי ארץ ישראל

